

Pol ndê bapia têtj lau

Rom-nga

Yom whê bapia dindec sa-nga

Pol to bapia dindec têtj lau sêkên whiŋ-nga naŋ sêndöc malac atu Rom. Iŋ to têtj ndoc iŋ mbo malac Korin, ma kêtj têtj awhê daŋ ñaê Pibi (16:2) bu kôc sa ndi ma kêtj têtj lau malac Rom-nga. Pol tac whiŋ bu ndic lau Rom-nga kêsi, ma iŋ to bapia dindec muŋ, bu whê mêtê naŋ iŋ gêm, naŋ ñahu sa.

Lau ñatô gauc gêm bu Pol to 1:18-32 hêganônŋ lau gameŋ apa-nga, ma iŋ to 2:1-29 hêganônŋ iŋ dau ndê lau Israel-nga. Iŋ tôc yêc awê bu yac lau hoŋ dakôm sac, ma tu yac neŋ sac-nga, dec yac hoŋ dawêkaiŋ seŋ dambac ndu-nga. Magoc Anötö kêmasaŋ lêtj bu suc lau nom-nga si sac kwi, ma asa naŋ bu kêtj whiŋ gêtj atu naŋ Yisu Kilisi kôm tu yac-nga, naŋ Anötö sam iŋ bu ñamalac gitêtj.

Ma Pol bu whê sa bu Anötö sam yac bu lau gitêtj ñambwa dom, magoc iŋ kêtj ñalau Dabuŋ têtj yac tu bu kôm yac dati lau wakuc naŋ daŋaŋ wambu Anötö, ma dasa neŋ lêtj gitêtj ti dabuŋ. Bocdinaŋ Pol to yom pi lêtj ñayham tu dasa-nga, ma dapiŋ dauŋ dôŋ ma dahu mêtê sac siŋ. Yêc lôcwaha (sapta) 9-11 Pol tôc asê bu iŋ ñalôm ñawapac pi iŋ dau ndê lau Israel-nga naŋ sêkên whiŋ dom, ma iŋ tac whiŋ ñandô bu sêkên whiŋ Yisu.

Pol gic hu ndê yom têtj lau Rom-nga

1 ¹Aô Pol, Yisu Kilisi ndê ñgac akiŋ, gato bapia dindec. Anötö kêgalêm aô sa gati iŋ ndê †apospel, ma kêyaliŋ aô sa bu wahoc iŋ ndê ñawaê ñayham asê. ²Ñawaê ñayham dau Anötö kêmatiaŋ tidônŋ muŋ su, ma iŋ ndê propet sêhoc asê, ma sêto sip Buku Dabuŋ. ³⁻⁴Ma yom dau hêganônŋ iŋ ndê Atu Yisu Kilisi, yac neŋ Pômdau. Iŋ ti ñamalac naŋ sa akêtj Kiŋ Dawid ndê toŋ. Ma tiŋambu Anötö uŋ iŋ sa akêtj lau batê-nga ña ñalau Dabuŋ ndê ñaclai, dec tôc asê tiawê bu iŋ Anötö Atu. ⁵Ma Yisu Kilisi dau kêyaliŋ yac sa ma kêmwasiŋ yac bu ati aposel tu iŋ ndê ñaê-nga, dec kêkiŋ yac bu aŋgalêm lau sa yêc gameŋ hoŋ bu s êkên whiŋ iŋ, ma tu dinaŋ-nga dec daŋga wambu iŋ ndê yom. ⁶Ma galem dau têtj mac lau Rom-nga bu ati Yisu Kilisi ndê lau bocdinaŋ.

7Aö gato bapia dindec têtj mac lau Rom-nga hoj naŋ Anötö tac whiŋ mac, ma kêgalêm mac sa ati iŋ ndê lau dabuŋ. Mwasij ti yom malô têtj mac hoj akêŋ Damaŋ Anötö, lu Pômdau Yisu Kilisi.

Pol gauc gêm bu ndic lau Rom-nga kêsî

8Gêŋ ŋamata-nga aö wasôm têtj mac bu tôm bêc hoj, aö gateŋ mbec tu Yisu Kilisi ndê ŋaê-nga, ma gam danje aneŋ Anötö tu mac hoj-nga. Ŋahu bu yêc gameŋ hoj lau sêŋgô mac nem akêŋ whiŋ ŋawaê. 9Ma Anötö naŋ aö gam akiŋ ti aneŋ ŋalôm sambuc, ma gahoc iŋ Atu ndê ŋawaê ŋayham asê, naŋ kêyalê bu yomandô aö gauc gêm mac ŋapaŋ, 10têtj têm hoj naŋ gateŋ mbec. Ŋasawa baliŋ su, aö atac whiŋ bu wandic mac kêsî, ma kwahic dec aö gateŋ mbec têtj Anötö bu lic aö neŋ gauc dinaŋ ŋayham, ma lêc gatam su têtj aö bu watêtj mac waloc. 11Bu aö atac whiŋ ŋandô bu walic mac, tu bu wakêŋ Ŋalau Dabuŋ ndê mwasij ŋatô lom mac bu puc mac dôŋ. 12Ma têtj ndoc yac dambo dawhiŋ dauŋ, naŋ mac nem akêŋ whiŋ ma aö neŋ gakêŋ whiŋ, oc piŋ yac hoj dôŋ bu dalhac ŋaŋga.

13O asidôwai, aö atac whiŋ bu mac aŋyalê bu têm daêsam aö gauc gêm bu watêtj mac waloc, magoc gêŋ daêsam kalhac aö ahuc e meŋ têtj kwahic dec. Aö gam mêtê yêc lau apa si gameŋ ŋatô, ma aneŋ gwelenj dau gêm ŋandô su. Boc-dinaŋ aö gauc gêm bu wakôm gwelenj kaiŋ tigenj wawhiŋ mac e gwelenj dau ŋandô sa yêc mac-nga whiŋ. 14Gwelenj dau gic aö ŋawaê bu wanem mêtê lau Grik ti lau naŋ lau Grik dom, ma lau ti gauc ma lau gauc mba sêwhiŋ. 15Tu dinaŋ-nga dec aö neŋ ŋalôm kac aö bu wanem mêtê mac lau Rom-nga awhiŋ.

Anötö ndê ŋawaê ŋayham ti ŋaclai

16Bu aö mayaj tu Anötö ndê ŋawaê ŋayham-nga dom. Ŋahu bu Anötö ndê ŋaclai yêc yom dau, bu nem lau naŋ bu sêkêŋ whiŋ, naŋ si. Iŋ gic bata têtj lau Israel-nga muŋ, ma têtj lau naŋ lau Israel dom, naŋ tiŋambu. 17Ŋawaê ŋayham dau ndê ŋaclai yêc bu nem lau si, ŋahu bu ŋawaê dau tôc lêŋ naŋ Anötö kêŋ bu ŋamalac sêti lau gitêŋ, naŋ asê. Lêŋ dau lêŋ dakêŋ whiŋ-nga, ma ŋalêŋ daŋ mba. Tôm yom naŋ propet akwa daŋ to yêc bocdec bu:

Lau gitêŋ oc sêndôc tali tu si sêkêŋ whiŋ-nga.

[Hab 2:4]

Ŋamalac hoj sêkôm giso

18Anötö naŋ ndôc undambê, kwahic dec tôc iŋ ndê ŋalôm asê têtj yac.^a Iŋ tac ŋandê têtj lau naŋ sêpuc dômbwê iŋ, ma sêkôm mêtê sac. Ŋac si mêtê sac

^a 1:18 Têtj ndoc Yisu mbac ndu pi a gicso dau, naŋ tôc asê bu Anötö tac ŋandê tu ŋamalac si sac-nga. Magoc tu Yisu hôc ŋandê dau ô lau nom-nga su, dec tôc asê bu iŋ tac whiŋ lau nom-nga hoj ma tec bu daŋ niŋga. Alic 2:4, 3:26, 8:3 ma Jon 3:16.

kêgwiniŋ yom ŋandô dôŋ. ¹⁹Gitôm bu lau nom-ŋga sêŋyalê yom ŋandô pi Anötö, bu gêŋ naŋ iŋ kôm, naŋ whê iŋ sa tiawê têtŋ ŋac su. ²⁰Lau daŋ sêlic Anötö su dom, yomandô! Tigeŋ têtŋ ndoc iŋ kêtŋ undambê ti nom e meŋ têtŋ kwahic dec, naŋ sêlic gêŋ hoŋ naŋ iŋ kêtŋ. Ma gêŋ dau whê iŋ ndê ŋahu sa ma tôc iŋ ndê ŋaclai atu naŋ yêc titêm-titêm, naŋ asê tiawê. Tu dinaŋ-ŋga dec ŋamalac daŋ oc tôm dom bu pa dau ma sôm bu iŋ gêm gauc Anötö. ²¹Lau nom-ŋga sêŋyalê bu Anötö dê mbo, magoc sêtoc iŋ sa ti ŋac si Anötö, ma sem daŋge iŋ tu gêŋ daŋ-ŋga dom. Ŋac sêhê gauc pi yom ŋambwa-ŋambwa daêsam e ŋasec kôm ŋac si ŋalôm ahuc. ²²Ŋac sêtoc dau sa bu ŋac lau ti gauc, magoc ŋac lau gauc mbasi. ²³Ŋac sêtoc bu sênem akiŋ Anötö naŋ mbo titêm-titêm, magoc sem akiŋ gêŋ naŋ gic waê bu niŋga. Ŋac sêhu Anötö ti ndê ŋawasi atu siŋ, ma sem akiŋ gwam naŋ ŋac dau sêmasaŋ sem ŋamalac aŋgô, mbac aŋgô, bôc aŋgô, ma mboc aŋgô.

²⁴Tu dinaŋ-ŋga dec Anötö hu ŋac siŋ bu sêkôm mêtê ŋalôm ŋagalac-ŋga tôm si atac whiŋ. Ma sêkôm mêtê ŋadômbwi pi dau ŋamlic gitôm gêŋ ŋambwa-ŋga. ²⁵Ŋac sêpuc dômbwê Anötö ndê yom ŋandô, ma yom tasan gêm ŋac si ŋalôm ahuc. Ŋac sêtoc bu sênem akiŋ Anötö naŋ kêtŋ gêŋ hoŋ, ma sêhu iŋ siŋ ma sem akiŋ gêŋ naŋ iŋ kêtŋ. Magoc iŋ gêŋ hoŋ ŋadau, ma ŋayham bu yac tampiŋ iŋ tôm bêc hoŋ. Yomandô!

²⁶Tu ŋamalac si giso-ŋga, dec Anötö hu ŋac siŋ bu sêkôm gêŋ mayan-ŋga tôm ŋac si ŋalôm ŋagalac kêgilí ŋac. Ŋac si lauwhê sêhu lauwhê ti ŋgac si lêtŋ solop sêmbo sêwhiŋ dauŋ-ŋga siŋ, ma sêsa lêtŋ so. ²⁷Ma ŋalêtŋ tigeŋ launŋac sêhu lauwhê ti ŋgac si lêtŋ solop siŋ ma mêtê atac ŋagalac pi dandi-ŋga gêm ŋac ahuc sambuc. Launŋac sêkôm mêtê mayan-ŋga sêwhiŋ launŋac, ma tu dinaŋ-ŋga sêtap ŋagêyô naŋ gic mêtê sac kaiŋ dinaŋ ŋawaê, naŋ sa yêc dau si ŋamlic.

²⁸Ŋamalac sêlic ŋayham bu s êpuc dômbwê Anötö, ma tu dinaŋ-ŋga iŋ hu ŋac siŋ e ŋac si gauc timboloc, ma sêkôm mêtê naŋ gic ŋamalac ŋawaê dom. ²⁹Mêtê sac tidau-tidau gêm ŋac si ŋalôm ahuc. Ŋac sêkôm mêtê gitôm mêtê wec ma mêtê mayan-ŋga, ŋac tagatu gêŋ, ŋac sêlic lau ŋatô sac, sic ŋamalac ndu, sêŋgalôm lau, sêkôm gêŋ daêsam bu sêtim lau ma sêŋsau ŋac, ma sêsec lau. ³⁰Ŋac sêŋgôliŋ yom pi lau, atac tec Anötö, ma sêpu lau ŋatô. Sêpo dau ti sêtoc dau sa, sêkôc gauc pi lêtŋ sac ŋapaŋ, ma ŋac daŋgapêc ŋawahô têtŋ dinda ti dambai. ³¹Ŋac lau gauc mbasi-ŋga, ma yom bocke naŋ sêsôm, naŋ sêkôm ŋandô sa dom. Ŋac lau ŋalôm ŋadandi-ŋga naŋ atac tec lau ma tawalô ŋac dom. ³²Lau sac dau sêŋyalê bu Anötö sôm tidôŋ su bu lau naŋ sêkôm mêtê sac kaiŋ bocdinaŋ, oc sêmbac ndu. Tigeŋ ŋac sêkôm sac sêsiŋ su eŋ. Ma gêŋ daŋ whiŋ bocdec bu, lau ŋatô naŋ sêkôm mêtê sac tôm ŋac dau sêkôm, naŋ sêlic ŋac ŋayham.

Anötö ndê lêtŋ êmatôc lau-ŋga

2 ¹⁻³Yac taŋyalê bu têtŋ ndoc Anötö êmatôc lau naŋ sêkôm sac kaiŋ dinaŋ, dec iŋ oc êmatôc ŋac êŋkuc yom ŋandô pi ŋac. Bocdinaŋ dec

am asa naŋ kĕgŏliŋ yom pi lau ŋatŏ, ma sam ŋac bu lau sĕkŏm sac-ŋga, naŋ ĕmyalĕ bu am kĕgŏliŋ yom pi daŏm whiŋ, bu am ŋamalac kŏm sac-ŋga whiŋ. Ma am oc tŏm dom bu ĕmasaŋ yom tĕŋ Anŏtŏ tu daŏm nem sac-ŋga ma lhŏ su iŋ ndĕ matŏc. ⁴Am ŋgŏ su naŋ! Anŏtŏ tawalŏ yac ndu andŏ, dec kŏc ndĕ ŋalŏm dŏŋ ma kĕmatŏc yac ŋagahŏ dom. Am gĕlic iŋ ndĕ lĕŋ dinaŋ bu gĕŋ ŋambwa, a? Bocke? Am kĕyalĕ dom bu Anŏtŏ kŏm gĕŋ dinaŋ tu bu kĕŋ ŋasawa tĕŋ yac bu danem dauŋ kwi-ŋga, a? ⁵Magoc am nem ŋalŏm ŋadandi ma am tec bu nem daŏm kwi. Tu dinaŋ-ŋga am daŏm gic Anŏtŏ ndĕ atac ŋandĕ sa tu daŏm-ŋga, ma oc yĕc tŏm bĕc ŋambu-ŋga naŋ Anŏtŏ dau oc tŏc iŋ ndĕ matŏc gitĕŋ ma iŋ ndĕ atac ŋandĕ asĕ. ⁶Tĕŋ bĕc dinaŋ, iŋ oc kĕŋ ŋagĕyŏ tĕŋ lau hoŋ ĕŋkuc ŋac tigeŋ-tigeŋ si mĕtĕ. ⁷Lau naŋ sĕsap mĕtĕ ŋayham dŏŋ ŋapaŋ ma takwĕ bu sĕtap Anŏtŏ ndĕ mwasinŋ sĕndŏc tali ŋapaŋ-ŋga ma ŋawasi ti waĕ atu sa, naŋ Anŏtŏ oc kĕŋ ŋac sĕndŏc tali ŋapaŋ. ⁸Magoc lau naŋ sĕkŏm gĕŋ hoŋ tu sĕpo dau sa-ŋga, ma sĕtec yom ŋandŏ ma sĕsap mĕtĕ sac dŏŋ, naŋ oc sĕtap Anŏtŏ ndĕ atac ŋandĕ sa. ⁹⁻¹⁰Aĕc! Lau hoŋ naŋ sĕkŏm mĕtĕ sac, naŋ oc sĕtap ŋawapac ti ŋasac sa. Tigeŋ lau naŋ sĕkŏm mĕtĕ ŋayham, naŋ oc sĕtap ŋawasi ti waĕ ŋayham ma yom malŏ sa. Oc ŋandŏ sa pi lau Israel-ŋga sĕmuŋ, goc lau naŋ lau Israel dom, naŋ sĕŋkuc. ¹¹Bu tĕŋ ndoc Anŏtŏ oc ĕŋsahĕ lau pi ŋac si mĕtĕ, naŋ iŋ oc toc lau toŋ daŋ sa hŏc gĕlĕc lau toŋ daŋ dom. ¹²Bu lau hoŋ naŋ sĕkŏm sac, naŋ oc sĕtap Anŏtŏ ndĕ matŏc sa. Lau naŋ lau Israel-ŋga dom, naŋ sĕkŏc Moses ndĕ yomsu sa dom, naŋ oc sĕtap matŏc sa tu yomsu-ŋga dom, ŋac dau si giso oc tiŋ ŋac su. Ma lau Israel-ŋga naŋ sĕkŏc Moses ndĕ yomsu sa, ma sĕkŏm mĕtĕ sac, naŋ oc sĕtap Anŏtŏ ndĕ matŏc sa ĕŋkuc yomsu dau. ¹³Bu Anŏtŏ oc sam ŋamalac daŋ bu ŋamalac gitĕŋ tu iŋ ŋgŏ yomsu-ŋga ŋambwa lec dom. Tigeŋ ŋamalac naŋ sŏc yomsu dau ŋapu ma daŋga wambu ŋapap eŋ, naŋ Anŏtŏ oc sam iŋ bu ŋamalac gitĕŋ.^b

¹⁴Magoc lau naŋ lau Israel dom, naŋ sĕkŏc Anŏtŏ ndĕ yomsu sa dom, naŋ ŋalĕŋ bocke? Ŋac bu sĕkŏm mĕtĕ ŋayham naŋ tŏm yomsu whĕ sa, dec tŏc asĕ bu ŋac dau si yomsu yĕc bocdinaŋ. ¹⁵Ma tŏc asĕ bu lĕŋ gitĕŋ tŏm yomsu whĕ sa tĕŋ yac, naŋ yĕc ŋac si ŋalŏm. Ma ŋac dau sĕtŏm bu sĕŋsahĕ si lĕŋ ma sĕŋyalĕ yĕc ŋac si ŋalŏm, mĕtĕ bocke naŋ sĕkŏm solop, ma mĕtĕ bocke naŋ sĕkŏm so. ¹⁶Yom hoŋ dindĕc ŋahu oc tiawĕ tĕŋ bĕc naŋ Anŏtŏ oc kĕŋ Yisu Kilisi ĕŋsahĕ lau hoŋ, ĕŋkuc ŋac si yom naŋ yĕc siŋ dau yĕc ŋac si ŋalŏm. Ŋawaĕ ŋayham naŋ aŏ gahoc asĕ, naŋ whĕ gĕŋ hoŋ dinaŋ sa.

Lau Israel-ŋga ma Moses ndĕ yomsu

¹⁷Mac lau naŋ ambo gameŋ bocke, ma asam daŏm bu lau Israel-ŋga, aŋgŏ su naŋ. Mac gauc gĕm bu Anŏtŏ oc kŏc mac sa tu mac akŏc Moses

^b 2:13 Tiŋambu Pol tŏc asĕ tiawĕ bu ŋamalac daŋ oc tŏm dom bu ĕŋkuc yomsu hoŋ timala e Anŏtŏ lic iŋ bu ŋamalac gitĕŋ - alic 3:20, 23.

ndê yomsu su-nga, a? Mac atoc daôm sa bu mac ati Anötö ndê lau, a? ¹⁸Bocke? Mac aňyalê lêñ nañ Anötö tac whiñ, ma gauc gêm bu mac ahôc gêlêc lau ñatô tu mac aňyalê yomsu-nga, a? ¹⁹⁻²⁰Mac gauc gêm bu yomsu whê mac nem gauc sa pi yom ñandô, dec tac whiñ bu andôhôn lau wakuk ti lau gauc mba, a? Mac bu awê lau nañ tandô pec, me alic daôm gitôm ya ñawê bu pô lau nañ sêmbo ñasec ñalôm, a? ²¹Mac andôhôn lau ñatô, ma bocke dec andôhôn daôm dom? Mac am mêtê lau bu sênem kañ gêñ dom. Mac daôm akôm, me mba? ²²Mac asôm têñ lau bu sêkôm mêtê mockaiñ-nga dom, ma mac daôm? Mac atac tec gwam, magoc têm ñatô mac asôc lôm nañ lau sem akiñ gwam sêmbo, ma am kañ gêñ, me mba? ²³Mac atoc daôm sa tu akôc yomsu su-nga, magoc têñ ndoc mac aňgili yomsu, dec mac akôm Anötö ndê waê tisac. ²⁴Tôm yom nañ sêto yêc, nañ sôm:

Lau gameñ apa-nga sêpu Anötö ndê ñaê tu mac nem lêñ sac-nga.

[Ais 52:5]

²⁵Am ñgac nañ sêsê am nem ñamlic ñatô su kêkuc lau Israel-nga si †pwac, nañ ñgô. Am bu dañam wambu yomsu hoñ, dec gêñ nañ sêkôm têñ am ñamlic, nañ gêñ ti ñahu ñayham. Magoc am bu êmgili yomsu, dec gêñ nañ sêkôm têñ am, oc nditôm gêñ ñambwa. Yêc Anötö aňgô-nga am oc tôm ñgac †gameñ apa-nga nañ sêsê iñ ñamlic ñatô su dom. ²⁶Ma lau nañ sêsê ñac si ñamlic ñatô su dom, magoc sêkôm mêtê ñayham tôm yomsu whê sa, nañ Anötö oc lic ñac gitôm lau nañ sêsê ñac si ñamlic ñatô su. ²⁷Ma ñgac nañ sêsê iñ dom, magoc kôm gêñ nañ kêkuc yomsu, nañ oc puc am nem giso asê. ñahu bu am daôm kôc yomsu su, ma kêkuc pwac sêsê ñamlic-nga, magoc am ñgac êñgili yomsu-nga.

²⁸Lau si ñahu sêti lau Israel-nga ñandô sip gêñ ñamlic-nga dom. Ma pwac sêsê ñamlic-nga nañ ñahu andô hêganôn gêñ nañ sêkôm têñ ñamlic, nañ dom. ²⁹Mba! Lau nañ sêmasañ si ñalôm ñapep yêc Anötö aňgô-nga, nañ sêti lau Israel-nga ñandô. Ma pwac sêsê ñamlic-nga ña-ñahu andô, nañ yomsu nañ sêto sip bapia, nañ oc tôm dom bu kôm ñandô sa. Magoc gwelen nañ ñalau kôm mbo ñamalac si ñalôm, nañ kôm pwac dau ña-ñahu andô ñandô sa. ñamalac kaiñ dinañ hêgo dau bu tap ndê waê sa yêc lau nom-nga dom, tigeñ iñ tap waê sa yêc Anötö dau.

Mêtê sac oc tôm dom bu nem ñandô ñayham

3 ¹Bocdinañ lau Israel-nga sêtap mwasinñ bocke sa tu sêti lau Israel-nga, nañ hôc gêlêc lau ñatô si mwasinñ su? Ma ñac si pwac sêsê ñamlic ñatô su-nga oc nem ñac sa ñalêñ bocke? ²Aňgô! Lau Israel-nga sêtap mwasinñ tidau-tidau sa. Gêñ ñamata-nga ñac lau dau dinañ Anötö kêñ iñ ndê yom sip ñac apai amba.

³Magoc lau Israel-nga ñatô bu sêkêñ whiñ Anötö dom, dec mac gauc gêm bocke? Tu ñac si sêkêñ whiñ dom-nga, dec Anötö oc hu yom nañ iñ

gic bata su, naŋ siŋ, me? ⁴Mba andô! Tôm bu ŋamalac hoŋ sêti lau sêŋsau tasan-ŋga, magoc Anötö oc tôm dom bu seŋ yom daŋ naŋ iŋ kêmatin tidôn, naŋ su. Tôm yom naŋ sêto yêc, naŋ sôm:

Yom hoŋ naŋ am sôm, naŋ oc sêlic bu yom ŋandô eŋ.

Ma lau bu sêŋsahê am, dec oc tôm dom bu sêtap am nem giso daŋ sa. [BW 51:4]

⁵Lau ŋatô gauc gêm gauc ŋambwa ma sêsôm yom bocdec bu, “Yac neŋ lêŋ sac-ŋga tôc Anötö ndê lêŋ gitêŋ asê yêc awê, dec tu sake-ŋga iŋ atac ŋandê têtŋ yac? Iŋ bu kêŋ ŋagêyô têtŋ yac, dec oc solop dom.” ⁶Gauc dinaŋ iŋ so sambuc! Bu bocdinaŋ, goc Anötö oc êmatôc lau nom-ŋga ŋalêŋ nde? ⁷Ma lau ŋatô sêsôm, “Aneŋ yom tasan tôc Anötö ndê yom ŋandô asê tiawê e lau sêhoc iŋ ndê waê asê ŋapaŋ. Bocdinaŋ tu sake-ŋga iŋ gêlic aô gitôm ŋgac sac daŋ ma kic aneŋ yom bu watap matôc sa?” ⁸Oyaê, aŋgô su naŋ! Yom bu bocdinaŋ, dec gitôm bu dasôm, “Yac dakôm sac tu bu sac nem ŋandô ŋayham-ŋga.” Magoc bocdinaŋ dom. Lau ŋatô sêŋsau ma sêŋgôliŋ yom pi yac lau aposel ma sêsôm bu yom ŋalhô dinaŋ sa yac whaŋsuŋ. Oc sêtap ŋagêyô sac sa tu ŋac si yom tasan dinaŋ-ŋga.

Ŋamalac gitêŋ daŋ mbo dom

⁹Bocke, yac lau Israel-ŋga mba lêŋ naŋ asa ambo Anötö aŋgô-ŋga, naŋ hóc gêlêc lau ŋatô si su, me? Mba andô! Tôm yac asôm su bocdec bu, lau Israel-ŋga ma lau apa hoŋ sêmbo sac ŋa-ŋaclai ŋapu. ¹⁰Tôm yom naŋ sêto yêc naŋ sôm:

Ŋamalac gitêŋ daŋ mbo dom andô. ¹¹Ma ŋamalac daŋ kêyalê Anötö, me kôm mwasac tu bu ti iŋ ndê gêŋ-ŋga lec dom. ¹²Lau hoŋ sêpuc dômbwê Anötö e sêti gêŋ ŋapopoc-ŋga. Ŋamalac gitêŋ daŋ mbo dom. Mba andô! [BW 14:1-3; 53:1-3; Ekl 7:20]

¹³Ŋac si whasuŋ sac sambuc, gitôm gêŋ batê naŋ sêŋsuhuŋ si dom, ma ŋasu pôm gameŋ kwi. Ma ŋac lau sêsôm yom tasan-ŋga. Yom naŋ sa ŋac tôkwa, naŋ gitôm mboc ŋamalac sac. [BW 5:9, 140:3]

¹⁴Ŋac sêpucbo lau ŋawahô, ma yom ŋamakic gêm ŋac si whasuŋ ahuc. [BW 10:7]

¹⁵Ŋac lau hôp-hôp tu sêkêc dac siŋ-ŋga. ¹⁶Ma gameŋ bocke naŋ sêmbo, naŋ sêkôm tisac ma sêkêŋ ŋawapac têtŋ lau. ¹⁷Ŋac sêŋyalê lêŋ yom malô-ŋga dom. [Ais 59:7-8]

¹⁸Ma ŋac sêtôc Anötö daŋ dom. [BW 36:1]

¹⁹Yac taŋyalê bu Moses ndê yomsu hoŋ hêganônŋ lau naŋ sêmbo yomsu dau ŋapu. Tu dinaŋ-ŋga lau hoŋ si yom mba, ma ŋac hoŋ sic waê bu sêtap Anötö ndê matôc sa. ²⁰B oc dinaŋ ŋamalac daŋ mbo dom, naŋ tôm bu êmasaŋ yomsu sambob ŋapap e Anötö lic iŋ bu ŋamalac gitêŋ. Mba! Magoc Moses ndê yomsu tôc yac neŋ sac asê têtŋ yac.

Yac dati lau gitêṅ tu yac neṅ dakêṅ whiṅ-ṅga

²¹Kwahic dec Anötö tōc lêṅ dati lau gitêṅ-ṅga asê, naṅ ṅahu sip yomsu dom. Moses ti lau propet sêto yom pi lêṅ dau muṅ su. ²²Lau hoṅ naṅ sêkêṅ whiṅ Yisu Kilisi, naṅ sêtap lêṅ dau sa su, ma Anötö gêlic ṅac bu lau gitêṅ. Lêṅ tigeṅ dinaṅ gic waê lau Israel-ṅga ti lau sambob. ²³ṅahu bu yac hoṅ yac lau dakôm sac-ṅga, ma tu yac neṅ sac-ṅga, dec gitôm dom bu datigasuc Anötö ti iṅ ndê ṅawasi atu. ²⁴Magoc yac hoṅ datôm bu dati lau gitêṅ tu gwelêṅ naṅ Yisu Kilisi kôm tu nem yac si-ṅga. Anötö kêmasaṅ lêṅ dinaṅ bu êmwasiṅ yac ṅambwa eṅ. ²⁵Iṅ kêṅ Yisu gitôm da bu hōc ṅandê ô yac neṅ sac ṅagêyô, ma dakêṅ whiṅ bu dac naṅ iṅ kêc siṅ, naṅ hê wamba yac su têṅ Anötö. ṅalêṅ dinaṅ iṅ tōc asê bu iṅ Anötö gitêṅ. Bu iṅ gêlic sac gitôm gêṅ ṅambwa dom, magoc lau naṅ sêkôm sac muṅ-ṅga, naṅ iṅ hê ṅac si yom dōṅ. Ma iṅ kōc ndê ṅalôm dōṅ ²⁶e iṅ kêṅ lau hoṅ si sac ṅagêyô pi Yisu. Bocdinaṅ kwahic dec Anötö tōc asê bu iṅ dau iṅ gitêṅ, ma iṅ kêmasaṅ lêṅ bu sam lau naṅ sêkêṅ whiṅ Yisu, naṅ bu lau gitêṅ.

²⁷Bocdinaṅ ṅamalac daṅ gitôm dom bu toc dau sa. ṅahu bu Anötö oc lic ṅamalac daṅ bu ṅamalac gitêṅ tu lêṅ yomsu-ṅga dom, magoc tu lêṅ dakêṅ whiṅ Yisu-ṅga. ²⁸Mêtê naṅ yac ahoc asê, naṅ sôm bu yac dati lau gitêṅ tu yac neṅ dakêṅ whiṅ-ṅga, ma tu yac neṅ sakiṅ taṅkuc yomsu-ṅga dom. ²⁹Bocke? Anötö iṅ lau Israel-ṅga tawasê si Anötö, me? Mba! Iṅ lau Israel-ṅga si Anötö, ma lau gameṅ apa-ṅga si Anötö bocdinaṅ. ³⁰Bu Anötö tigeṅ dê mbo, naṅ sam lau hoṅ naṅ sêkêṅ whiṅ Yisu bu lau gitêṅ, lau naṅ sêṅkuc pwac sêsê ṅamlic ṅatô-ṅga, ma lau naṅ sêṅkuc pwac dau dom bocdinaṅ. ³¹Magoc mac gauc gêm bocke? Yac asôm yom pi lêṅ dakêṅ whiṅ-ṅga tu bu aseṅ Moses ndê yomsu su-ṅga, me? Aô wasôm têṅ mac, mba andô! Yac apuc yomsu dau dōṅ.

Abraham kêṅ whiṅ Anötö dec ti ṅgac gitêṅ

4 ¹Gauc nem abaṅ Abraham ndê lêṅ, oc whê gêṅ sake sa têṅ yac? ²Anötö sam Abraham bu ṅgac gitêṅ tu gêṅ naṅ iṅ dau kôm-ṅga, a? Bu bocdinaṅ, dec oc tōm bu Abraham toc dau sa. Magoc Anötö gêlic iṅ ṅalêṅ bocdinaṅ dom. ³Bu sêto yom yêc, naṅ sôm bocdec bu:

Abraham kêṅ whiṅ Anötö, ma tu dinaṅ-ṅga Anötö gêlic iṅ bu ṅgac gitêṅ. *[Gen 15:6]*

⁴Iṅgac naṅ kôm gwelêṅ naṅ kōc iṅ ndê ṅaôli sa tōm mwasiṅ ṅambwa dom. Iṅ tap ṅaôli dau sa tu iṅ kôm gwelêṅ-ṅga. ⁵Magoc asa naṅ bu kêṅ whiṅ Anötö, dec Anötö oc êmwasiṅ iṅ ṅambwa ma lic iṅ bu ṅamalac gitêṅ. Iṅ tap mwasiṅ dau sa tu iṅ kôm gwelêṅ daṅ-ṅga dom, magoc tap sa ṅambwa tu iṅ ndê kêṅ whiṅ-ṅga. Anötö dau kêmasaṅ lêṅ bu lau sac sêti lau gitêṅ.

⁶Kiñ Dawid sôm yom kain tigeñ pi ñamalac nañ Anötö kêmwasin ma sam in bu ñamalac gitên, nañ tap mwasin dau sa ñambwa, ma tu gwelen nañ in kôm-nga dom. Dawid to yom ma whê ñamalac kain dinan ndê ñahu atac ñayham-nga sa bocdec bu:

⁷Mac lau nañ Anötö suc mac nem sac kwi ma hu ñayom sin, nañ atac ñayham sa. ⁸Ma am asa nañ Anötö suc nem giso kwi ma oc gauc nem tiyham dom, nañ atac ñayham sa bocdinañ. [BW 32:1-2]

⁹Mac gauc gêm bocke? Yom dau gic waê lau Israel-nga nañ sênkuc pwac sêsê ñamlic ñatô su-nga, nañ tawasê, me gic waê lau nañ sênkuc pwac dau dom, nañ sêwhin? Yac asôm su, bu Anötö gêlic Abraham bu ñgac gitên tu in ndê kên whin-nga. ¹⁰Bocke? Sêsê Abraham ndê ñamlic ñatô su, dec Anötö gêlic in bu ñgac gitên, me? Wasôm mba. Anötö sam in bu ñgac gitên muñ su. ¹¹Tên têm sêsê Abraham su dom, nañ in kên whin, dec Anötö sam in bu ñgac gitên. Ma tinambu Anötö kêmatin pwac sêsê ñamlic-nga têt in, gitôm dôhôn dan, bu puc yom pi in ti ñgac gitên tu kên whin-nga, nañ dôñ. Bocdinañ Abraham in ti lau gameñ apa-nga nañ sêsê ñac dom magoc sêkên whin, nañ hoñ si damba. Ma tôm Anötö sam Abraham bu ñgac gitên, goc ñalên tigeñ Anötö oc sam lau dau bu lau gitên. ¹²Ma lau Israel-nga nañ sênkuc pwac sêsê ñamlic-nga, nañ bu sêkên whin, dec Abraham ti ñac si damba bocdinañ. Bu ñac lau dau sênkuc Abraham ndê lêt kên whin-nga, nañ in kêkuc têt têm sêsê in su dom.

¹³Anötö gêm mbec Abraham ma gic bata yom têt in ti in ndê lau wakuc, bu ñac oc sêwêkain nom sambuc. Ñac sêtap mbec dau ña-ñandô sa tu lêt sêkên whin-nga nañ kôm ñac sêti lau gitên yêc Anötö anğô-nga, ma tu sênkuc yomsu-nga dom. ¹⁴Lau bu sêtap Anötö ndê mbec ñamwasin sa tu sênkuc yomsu-nga, dec lêt dakên whin-nga gitôm gêt ñambwa, ma mwasin nañ Anötö gic bata bu kên têt Abraham, nañ gitôm gêt ñambwa bocdinañ. ¹⁵Ñahu bu lau hoñ nañ sênğili Moses ndê yomsu ma sêkôm sac, nañ sic waê bu oc sêtap Anötö ndê atac ñandê sa. Yomsu bu mba, goc yom tañğili yomsu-nga mba bocdinañ.

¹⁶Ma bocdinañ lau nañ sêkên whin, nañ sêtap yom nañ Anötö gic bata têt Abraham, nañ ña-ñandô sa gitôm mwasin ñambwa. Ma Anötö puc yom nañ in gic bata têt Abraham ndê lau wakuc, nañ dôñ. In puc dôñ têt lau Israel-nga nañ sêkôc in ndê yomsu sa, nañ tawasê dom, magoc puc dôñ têt lau nañ sênkuc Abraham ndê lêt kên whin-nga sêwhin. Tu dinañ-nga Abraham ti yac hoñ neñ damañ. ¹⁷Tôm yom nañ Anötö sôm têt Abraham, nañ sêto yêc bocdec bu:

Aô wakôm am ti lau toñ daêsam si damba. [Gen 17:5]

Bocdinañ Abraham nañ kên whin Anötö, nañ ti yac hoñ neñ damañ yêc Anötö anğô-nga.

Ma Anötö, in Anötö nañ ndê ñaclai atu yêc bu uñ lau batê sa sêmbo tali tiyham, ma bu sôm yom ña awha goc gêt nañ yêc dom, nañ meñ hôc asê.

18 Abraham takwê gêñ nañ lau hoñ gauc gêm bu tòm dom bu oc ñandô sa. Ma Anötö tôte tata hoñ têtñ Abraham goc sôm têtñ in bu:

Am nem wakuc oc sêtôm dinañ.

[Gen 15:5]

Abraham kêtñ whiñ Anötö, dec kôm in ti lau toñ daêsam si damba. 19 Abraham kêyalê bu in ndê yala ti 100 su, ma in ndê licwalô pacndê su. Ma in kêyalê bu Sara ndê têtñ kôc balêkoc-nga pacndê. Tigeñ in kôc in ndê kêtñ whiñ dôn ñaŋga, 20 ma atac lu-lu dom pi gêtñ nañ Anötö gic bata têtñ in. In kêtñ whiñ ñaŋga, ma po Anötö ndê waê sa. 21 In kêyalê tidôn bu Anötö ndê ñaclai yêc bu kôm gêtñ nañ in gic bata, nañ ñandô sa. 22-23 Tu dinañ-nga dec sêto yom yêc bocdec bu:

Anötö gêlic in bu ñgac gitêtñ.

[Gen 15:6]

Yom dau sêto tu Abraham tawasê-nga dom. 24 Sêto tu yac lau nañ dakêtñ whiñ Anötö nañ uñ yac neñ Pômdau Yisu sa yêc lau batê-nga. Tu yac neñ dakêtñ whiñ-nga, dec Anötö oc lic yac bu lau gitêtñ bocdinañ. 25 Anötö kêtñ Yisu mbac ndu tu yac neñ sac-nga, ma uñ in sa tiyham dec kêmasañ lêtñ bu dati lau gitêtñ.

Dati lau gitêtñ ña-ñandô

5 1 Bocdinañ, tu yac neñ dakêtñ whiñ-nga, dec Anötö gêlic yac bu lau gitêtñ. Ma tu yac neñ Pômdau Yisu Kilisi-nga, dec dambo Anötö aŋgô-nga ti atac pa su eñ. 2 Yisu gêlêc gatam su têtñ yac bu dambo Anötö ndê mwasin ñalôm, tu yac neñ dakêtñ whiñ-nga. Yac datap mwasin dau sa su, ma bocdinañ dec dambo ti atac ñayham tu gêtñ nañ dakêtñ batan dambo, nañ bu oc datap Anötö ndê ñawasi sa. 3 Ma gêtñ dañ tiyham. Ñawapac bocke nañ dahôc tu dakêtñ whiñ Yisu-nga, nañ dahôc ti atac ñayham bocdinañ. Bu yac tañyalê bu gêtñ wapac nañ pi yac, nañ gêm yac sa bu dalhac ñaŋga. 4 Ma yac bu dati lau dalhac ñaŋga-nga, dec tôte asê bu yac lau nañ datôm bu dahôc gêlêc saê. Ma tu yac dahôc gêlêc saê-nga, dec puc yac dôn bu dakêtñ batan gêtñ nañ Anötö gic bata. 5 Ma yac neñ dakêtñ batan oc ñandô mbasi dom, ma bocdinañ yac oc mayañ daun dom. Bu yac tañyalê Anötö ndê mêtê atac whiñ yac-nga su, tu ñalau Dabuñ nañ in kêtñ sip yac neñ ñalôm-nga.

Yisu Kilisi hê wamba Anötö tu yac-nga

6 Têtñ têtñ yac tañyalê Anötö su dom, ma licwalô mba tu danem daun sa-nga, nañ Anötö kêkin Yisu bu mbac ndu tu yac-nga, tòm têtñ nañ in dau kêyalin sa su. 7 Lau dañ oc sêmbac ndu tu ñamalac gitêtñ dañ-nga dom. Me mac gauc gêm bocke? Ñamalac dañ oc tòm bu puc dau dôn ma mbac ndu tu ñamalac ñayham dañ-nga, me mba? 8 Tigeñ Kilisi mbac ndu tu yac lau dakôm sac-nga. Ma ñalêtñ dinañ dec Anötö tôte in ndê atac whiñ yac asê.

9 Kwahic dec yac lau nañ dakêtñ whiñ Yisu, nañ dati lau gitêtñ tu dac nañ in kêc siñ-nga. Ma bocdinañ yac tañyalê tidôn bu Yisu oc nem yac

sa, têtj ndoc Anötö êñsahê lau hoñ-nga. Ma yac oc datap Anötö ndê atac ñandê sa dom. ¹⁰Muñ-nga yac neñ sac kôm yac dambo datôm Anötö ndê ñacyo, magoc iñ hê wamba yac ña iñ ndê Atu ndê mbac ndu. Kwahic dec iñ hê wamba yac su, ma iñ ndê Atu mbo tali tiyham, dec tañyalê bu yomandô, iñ oc nem yac si têtj bêc ñambu-nga. ¹¹Ma gêtj dan whiñ bocdec bu. Tu yac neñ Pômduau Yisu Kilisi hê wamba yac têtj Anötö-nga, dec yac dambo ti atac ñayham atu, tu dati Anötö ndê lau-nga.

Adam ti dambac ndu ñahu, ma Yisu ti dandöc tañli ñahu

¹²Sac hôc asê nom tu ñamalac tigeñ-nga. Ma lêtj dambac ndu-nga hôc asê nom tu sac-nga. Lau nom-nga hoñ sêkôm sac, ma tu dinañ-nga ñac sêmbac ndu. ¹³Sac hôc asê nom muñ su, ma tiñambu Anötö kêtj iñ ndê yomsu têtj Moses. Ma yomsu bu mba, goc ñalêtj mba bu Anötö hê lau si yom dôn tu sêñgili yomsu-nga. ¹⁴Bocdinañ lau nañ sêñkuc Adam e meñ têtj têtj nañ Anötö kêtj yomsu têtj Moses, nañ sêñgili Moses ndê yomsu dau ñadañ dom. Magoc Anötö gic yomsu ñgac ñamata-nga Adam, ma iñ kêtjili yomsu dau. Ma lau nañ sêñkuc Adam, nañ sêmbac ndu tu sêwêkaiñ iñ ndê sac ñagêyô-nga. ñgac ñamata-nga Adam iñ tôm dôhôn nañ danem dôhôn whiñ ñgac nañ meñ sa kêtjuc iñ. ¹⁵Lau daêsam sêmbac ndu tu ñgac tigeñ ndê sac-nga. Magoc Anötö ndê mwasin nañ kêtj ñambwa têtj lau tu ñgac tigeñ Yisu Kilisi-nga, nañ gêm lau daêsam sa kêtjêc. Bocdinañ gêtj lu dinañ, Anötö ndê mwasin ma Adam ndê sac, nañ sêtôm dau dom. ¹⁶Yomandô. Anötö ndê mwasin hôc gêtjêc ñgac tigeñ ndê sac. Bu ñgac tigeñ ndê sac hê Anötö ndê matôc pi lau daêsam, magoc lau sac daêsam sêti lau gitêtj tu Anötö ndê mwasin-nga. ¹⁷Tu ñgac tigeñ ndê sac-nga, dec ñaclai dambac ndu-nga gêm gôliñ lau nom-nga hoñ. Magoc tu ñgac tigeñ Yisu Kilisi-nga, lau nañ sêtap Anötö ndê mwasin sêti lau gitêtj-nga sa, nañ oc sêmbo tali ma sênem gôliñ sêwhiñ iñ têtj têtj ñambu-nga.

¹⁸Bocdinañ, lau hoñ sic waê bu sêtap matôc sa tu sac tigeñ dinañ-nga. Magoc lau hoñ nañ sêkêtj whiñ, nañ sêti lau gitêtj ma sêtap mwasin dandöc tañli-nga sa, tu gwelen gitêtj tigeñ nañ Yisu Kilisi kôm-nga. ¹⁹B u ñgac tigeñ danñapêc têtj Anötö, dec lau daêsam sêti lau sêkôm sac-nga. Magoc ñgac tigeñ danñga wambu Anötö, dec kêmasañ lêtj bu lau daêsam oc tôm bu sêti lau gitêtj.

²⁰Lau hoñ sêwêkaiñ Adam ndê sac ñagêyô, magoc Anötö kêtj ndê yomsu têtj lau tu bu sêñyalê si sac-nga. Magoc têtj ndoc lau si sac kêsôwec tiatu, nañ Anötö ndê mwasin suc sac kwi-nga kêsôwec tiatu andô hôc gêtjêc sac su. ²¹Têtj ñamata-nga sac gêm gôliñ lau hoñ ma tu dinañ-nga ñac sêmbac ndu. Ma ñalêtj tigeñ kwahic dec Anötö ndê mwasin gêm gôliñ lau nañ sêkêtj whiñ ma sêti lau gitêtj, ma kêtj ñac sêndöc tali ñapañ tu yac neñ Pômduau Yisu Kilisi-nga.

Dapuc dômwên sac tu Kilisi-nga

6 ¹Mac gauc gêm bocke? Yac dakôm sac ñapañ bu Anötö ndê mwasin suc sac kwi-nga êñsôwec tiatu ñapañ, me? ²Mba andô!

Yac dahu mêtê sac siŋ su, gitôm lau batê naŋ sêhu gêŋ nom-ŋga siŋ.

³ Aŋgô. Busaŋgu naŋ piŋ yac dôn tam damiŋ Yisu Kilisi, naŋ piŋ yac dôn tam damiŋ iŋ ndê mbac ndu whiŋ. Mac aŋyalê yom dau, me mba?

⁴ Mac aŋyalê bu Yisu Kilisi mbac ndu ma sêŋsuhuŋ iŋ. Ma busaŋgu naŋ yac daliŋ su, naŋ gitôm Anötö kêsuhuŋ yac dawhiŋ Yisu Kilisi. Ma tu dinaŋ-ŋga tôm Damaŋ uŋ Yisu sa akêŋ lau batê-ŋga ŋa iŋ ndê ŋaclai ti ŋawasi atu, dec kwahic dec iŋ gêlic yac gitôm lau naŋ sêtisa tiyham, ma bocdinaŋ taŋsêlêŋ ti dasa neŋ lêŋ tiwakuc.

⁵ Busaŋgu naŋ daliŋ, naŋ piŋ yac dôn tam damiŋ Yisu ndê mbac ndu, dec tôm yac dambac ndu dawhiŋ iŋ. Ma piŋ yac dôn tam damiŋ iŋ ndê tisa akêŋ lau batê-ŋga bocdinaŋ. ⁶ Tu dinaŋ-ŋga dec aŋyalê ŋapep bu yac neŋ ŋalôm akwa sac-ŋga, naŋ Anötö gic pi a gicso dau whiŋ Yisu, tu bu ŋalôm akwa nem gôliŋ yac dom, ma dambo datôm lau akiŋ mêtê sac-ŋga tiyham dom. ⁷ Bu yac dambac ndu dawhiŋ Kilisi su, ma asa naŋ mbac ndu su, naŋ Anötö kêgapwêc iŋ su yêc sac ŋa-ŋaclai.

⁸ Yac dambac ndu su dawhiŋ Kilisi, ma bocdinaŋ yac dakêŋ whiŋ bu yac oc dambo taŋli dawhiŋ iŋ. ⁹ Ŋahu bu yac taŋyalê bu Anötö uŋ Kilisi sa akêŋ lau batê-ŋga, ma tu dinaŋ-ŋga tôm dom bu iŋ mbac ndu tiyham. Ŋaclai dambac ndu-ŋga oc êŋgwiniŋ iŋ tiyham dom. ¹⁰ Bu iŋ mbac ndu, ma iŋ ndê mbac ndu tigeŋ dinaŋ gêmlhi lau hoŋ si sac ŋatôp. Ma kwahic dec iŋ mbo tali tiyham, ma mbo tali tu bu po Anötö ndê waê sa-ŋga.

¹¹ Ŋalêŋ tigeŋ akôc gauc pi daôm bocdec bu, mac ahu mêtê sac siŋ su, gitôm lau batê sêhu gêŋ nom-ŋga siŋ. Ma kwahic Anötö piŋ mac dôn am damiŋ Yisu Kilisi, dec mac ambo tamli awhiŋ iŋ, tu bu apo Anötö ndê waê sa-ŋga. ¹² Sac tac whiŋ bu ti nem ŋadau, ma hê mac bu akôm mêtê sac ŋapaŋ. Bocdinaŋ ayob daôm bu sac nem gôliŋ mac nem ŋamlic ŋagêŋ daŋ dom. ¹³ Ayob tanôm ti amam ma ŋamlic ŋagêŋ hoŋ bu sênem akiŋ sac dom. Magoc akêŋ daôm sambuc têŋ Anötö, atôm lau naŋ sêtisa akêŋ lau batê-ŋga ma sêmbu tali. Ma akêŋ nem ŋamlic ŋagêŋ hoŋ tu anem akiŋ Anötö-ŋga, ma akôm mêtê gitêŋ eŋ. ¹⁴ Bu iŋ solop dom bu sac ti ŋadau mac tiyham. Ŋahu bu mac ambo yomsu ŋapu tôm muŋ-ŋga lê dom, kwahic dec mac ambo Anötö ndê mwasiŋ ŋapu.

Dati Anötö ndê lau akiŋ lêŋ gitêŋ-ŋga

¹⁵ Mac gauc gêm bocke? Yac dambo yomsu ŋapu dom, magoc dambo Anötö ndê mwasiŋ ŋapu. Bocdinaŋ yac oc dakôm sac ŋapaŋ, a? Aô wasôm têŋ mac, mba andô! ¹⁶ Aŋgô su naŋ. Gêŋ bocke naŋ mac asôc ŋapu, naŋ ti nem ŋadau. Sac bu ti nem ŋadau, dec mac oc awêkaiŋ seŋ ambac ndu-ŋga. Magoc mac bu akêŋ Anötö ti nem ŋadau ma daŋam wambu iŋ, dec mac oc ati lau gitêŋ. Mac aŋyalê yom dau, me mba? ¹⁷ Muŋ-ŋga mac ati mêtê sac ndê lau akiŋ ŋambwa. Magoc danem daŋge Anötö bu kwahic dec mac akêŋ nem ŋalôm sambuc bu daŋam wambu yom naŋ yac andôhôn mac, ma akôc

sa su. ¹⁸Kilisi kégapwêc mac su yêc sac ña-ñaclai, ma mac ac waê bu asa Anötö ndê lêtj gitêtj, gitôm lau akiñ sic waê bu ðanğa wambu si ñadaui.

¹⁹Mac nem gauc sa pi lau sêkêtj whiñ-ñga si lêtj wakuc dom, dec aö gam dôhôn pi lau akiñ ñambwa ti ñadaui nom-ñga si lêtj, bu wawhê sa yêc awê têtj mac. Muñ-ñga mac akêtj nem amam ti gahim ma mac nem gêtj hoñ tu sênem akiñ mêtê sac ma mêtê ñadômbwi-ñga. Magoc kwahic dec akêtj nem gêtj hoñ bu ati lau akiñ nañ sêsa lêtj gitêtj eñ, e ati lau dabuñ. ²⁰Têtj ndoc mac ambo atôm lau akiñ mêtê sac-ñga, nañ mac ac ahê lêtj gitêtj gacgeñ. ²¹Muñ-ñga lê mac atap ñandô ñayham bocke sa tu lêtj nañ kwahic dec kêtj maya mac nañ-ñga? Lêtj sac-ñga dau nañ ña-ñandô dambac ndu goc. ²²Magoc kwahic dec Kilisi kégapwêc mac su yêc mêtê sac, ma mac ati Anötö ndê lau akiñ. Ma sakiñ wakuc dindec ña-ñandô, nañ mac ati lau dabuñ ma oc andöc tamli ñapañ. ²³Bu ñaöli nañ gic waê lau nañ sêsa lêtj sac-ñga, nañ sêmbac ndu. Magoc mwasiñ nañ Anötö bu kêtj ñambwa têtj yac lau nañ dakêtj whiñ, nañ dandöc tañli ñapañ, tu yac neñ Pômdau Yisu Kilisi-ñga.

Pol whê yomsu, ma ñjalau Dabuñ si gôliñ sa

7 ¹O asidôwai, mac lau nañ añyalê yomsu tidôn. Mac añyalê su bu yomsu hêganôn lau têtj ndoc sêmba tali eñ. ²Akôc gauc pi yomsu lauwhê ti ñgac sênem dau-ñga. Awhê ðañ bu nem ñgac sa su, nañ goc yomsu dau sô iñlu nakweñ dôñ, tôm têm nakweñ mbo tali. Magoc iñ nakweñ bu mbac ndu, goc awhê dau mbo yomsu dau ndê gôliñ ñapu tiyham dom. ³Iñ bu nem ñgac wakuc têtj têm nakweñ mbo tali dôñ mbo, nañ dasam iñ bu awhê kôm mockaiñ-ñga. Magoc iñ nakweñ bu mbac ndu, goc yomsu sô iñlu dôñ-ñga pacndê, ma iñ bu nem ñgac wakuc, goc dasam iñ bu awhê mockaiñ-ñga dom.

⁴Ma ñalêtj tigeñ aneñ asidôwai, tu Anötö piñ mac dôñ am damiñ Kilisi-ñga, dec tôm mac ambac ndu su, ma ambo yomsu ndê gôliñ ñapu tiyham dom. Ma kwahic dec mac atap nem ñadau wakuc sa, nañ Anötö uñ iñ sa akêtj lau batê-ñga. Tu ðinañ-ñga dec yac danem ñandô ñayham tu Anötö-ñga dandic ñawaê. ⁵Bu têtj ndoc yac dakêtj whiñ su dom, nañ yac neñ ñalôm akwa gêm gôliñ yac. Ma mêtê sac nañ yomsu sôm bu dakôm dom, nañ ñalôm akwa kac yac bu dakôm. Ma mêtê dau ña-ñandô nañ dawêkaiñ señ dambac ndu-ñga. ⁶Magoc kwahic dec yac dambac ndu su ma dahu gêtj nañ sô yac dôñ, nañ siñ. Kilisi kégapwêc yac su yêc yomsu akwa nañ sêto su yêc, ma kwahic dec tam akiñ Anötö ma tañkuc lêtj wakuc nañ ñjalau Dabuñ tôc têtj yac.

Moses ndê yomsu tôc sac asê tiawê

⁷Bocdinañ dasôm yom bocke pi yomsu? Yomsu iñ gêtj sac me? Mbasi andô! Yomsu bu yêc dom, dec aö oc wañyalê mêtê sac ñalêtj nde? Yomsu

daŋ sôm bu, “Tamgatu gêŋ dom.” Ma tu dinaŋ-ŋga dec aö kayalê bu mêtê taŋgatu gêŋ-ŋga iŋ mêtê sac. ⁸ Magoc sac kêsâlê lêtŋ bu êŋgilí aneŋ ŋalôm e taŋgatu gêŋ ŋapaŋ, ma yomsu ŋayao tôc lêtŋ dau têtŋ sac. Yomsu bu mba, goc sac ŋa-ŋaclai dau oc pacndê bocdinaŋ. ⁹ Muŋ-ŋga aö kayalê yomsu dom, ma gambo ŋayham ma gauc gêm sac dom. Magoc têtŋ ndoc aö kadôhôn yomsu, naŋ sac ŋa-ŋaclai tisa ti ŋaŋga e aö kayalê bu gawêkaiŋ seŋ wambac ndu-ŋga. ¹⁰ Aö gatap sa bu yomsu hoŋ naŋ Anötö kêŋ tu bu wê lau sêsa seŋ sêmbo tali-ŋga, naŋ wê aö gasa seŋ wambac ndu-ŋga. ¹¹ Ūahu bu yomsu dau kêŋ ŋasawa têtŋ sac, dec sôc meŋ e ndê ŋaclai tim aö, ma wê aö gasa seŋ wambac ndu-ŋga. ¹² Bocdinaŋ dasôm sake? Dasôm bu yomsu dau iŋ sac, a? Mba! Ūagôliŋ hoŋ naŋ Moses to, naŋ gêŋ dabuŋ. Ma Anötö ndê yomsu hoŋ, naŋ gêŋ dabuŋ, ma gitêtŋ, ma ŋayham.

¹³ Mac gauc gêm bocke? Gêŋ ŋayham dinaŋ wê aö gasa seŋ wambac ndu-ŋga? Mba andô! Magoc tu yomsu-ŋga dec aö kayalê bu gakôm sac ma gawêkaiŋ seŋ wambac ndu-ŋga. Ma yomsu dau tôc asê bu mêtê sac iŋ gêŋ sac sambuc.

Ūalôm akwa ndê lêtŋ so Ūalau Dabuŋ ndê lêtŋ

¹⁴ Yac taŋyalê bu Anötö ndê yomsu iŋ Ūalau Dabuŋ ndê gêŋ. Magoc aneŋ ŋalôm akwa kêkuc Ūalau ndê lêtŋ dom, dec aö gati ŋgac akiŋ mêtê sac-ŋga. ¹⁵ Bu gêŋ naŋ aö gakôm, naŋ kayalê dom. Mêtê naŋ aö tac whiŋ bu wakôm, naŋ gakôm dom. Magoc mêtê naŋ aö atac tec, naŋ gakôm ŋapaŋ. ¹⁶ Mêtê sac naŋ gakôm, naŋ yomsu dau sôm bu mêtê so. Ma tu aö dauŋ atac tec mêtê sac naŋ gakôm-ŋga, dec galic bu yomsu iŋ solop ma ŋayham. ¹⁷ Bocdinaŋ dec aö dauŋ gakôm gêŋ dau dom, magoc sac naŋ yêc aneŋ ŋalôm, dec kêgilí aö bu wakôm gêŋ dau. ¹⁸ Aö kayalê bu gêŋ ŋayham daŋ yêc aneŋ ŋalôm akwa dom. Bu aö tac whiŋ bu wakôm mêtê ŋayham, magoc aö gakôm dom. ¹⁹ Bu aö gakôm mêtê naŋ aö atac whiŋ bu wakôm, naŋ dom, magoc mêtê naŋ aö atac tec bu wakôm, naŋ dec aö gakôm ŋapaŋ. ²⁰ Ma tu gakôm gêŋ naŋ aö atac tec bu wakôm-ŋga, goc wasôm bu aö dauŋ gakôm gêŋ dau dom, magoc sac naŋ yêc aneŋ ŋalôm, dec kêgilí aö bu wakôm gêŋ dau.

²¹ Bocdinaŋ aö gatap ŋagôliŋ bocdec sa yêc aneŋ ŋalôm. Aö bu wakôm mêtê ŋayham, magoc sac kêtî aö ahuc ŋapaŋ. ²² Bu yêc aneŋ gatun aö galic Anötö ndê yomsu gitôm gêŋ atac whiŋ-ŋga. ²³ Magoc aö kasahê bu ŋagôliŋ dau-ŋga daŋ gêm gôliŋ yêc aneŋ ŋamlic, ma bu wê aö amaŋ ti gahiŋ ma aneŋ gêŋ hoŋ bu sêkôm sac ŋapaŋ. Ūagôliŋ sac-ŋga dau gic siŋ têtŋ ŋagôliŋ ŋayham naŋ aö gauc gêm bu wakôm, ma kêgwiniŋ aö dôŋ gitôm ŋgac gapocwalô-ŋga. ²⁴⁻²⁵ Bocdinaŋ aö wasôm yom bocdec bu. Aneŋ gauc gêm bu wati ŋgac akiŋ naŋ sôc Anötö ndê yomsu ŋapu, magoc aneŋ ŋalôm akwa gêm akiŋ ŋagôliŋ sac-ŋga ŋapaŋ. Oyaê, asa oc êŋgaho

aö ngac sac dec su, yêc ñalôm akwa nañ wêkaiñ señ wambac ndu-nga? Magoc kwahic dec Anötö kégaho aö su, ma tu dinañ-nga dec wanem danje inñ tu yac neñ Pômdau Yisu Kilisi-nga.

Dambo tañli tu ñalau Dabuñ-nga

8 ¹Bocdinañ dec yac lau nañ Anötö piñ yac dôn tam damiñ Yisu Kilisi, nañ kwahic dec tañyalê bu yac oc datap matôc sa dom andô. ²Ñahu bu ñalau gêm gôliñ yac, ma kên yac dambo tañli tu Yisu Kilisi-nga, ma kégapwêc yac su yêc ñaclai sac ti dambac ndu-nga nañ muñ-nga gêm gôliñ yac. ³Tu yac neñ ñalôm akwa-nga, dec gitôm dom bu tañkuc Anötö ndê yomsu. Ma bocdinañ yomsu dau gitôm dom bu kôm yac dati lau gitên. Magoc Anötö kêmasañ lêt bu kôm yac dati lau gitên bocdec bu. Inñ kên inñ ndê Atu tigeñ meñ mbo nom ti ñamalac tôm lau sac nom-nga. Ma kên inñ ti da tu yac neñ sac-nga. Ñalên dinañ Anötö kên ñamalac hoñ si sac ñagêyô pi ndê Atu ma kêmatôc inñ gitôm ñamalac sac danñ. ⁴Inñ kôm gêt dau, tu bu yac dasa neñ lêt tañkuc ñalôm akwa dom, magoc dasa neñ lêt tôm ñalau Dabuñ gêm gôliñ yac, dec dakôm mêtê gitên eñ, tôm yomsu tôc têt yac.

⁵Lau nañ sêsa si lêt sênkuc ñalôm akwa, nañ gauc gêm mêtê nañ ñalôm akwa kôm, nañ ñapañ. Magoc lau nañ sêsa si lêt tôm ñalau Dabuñ gêm gôliñ ñac, nañ gauc gêm mêtê nañ ñalau tac whiñ bu sêkôm, nañ ñapañ. ⁶Ñamalac nañ ndê gauc sap mêtê ñalôm akwa-nga dôn ñapañ, nañ gacgeñ mbo señ mbac ndu-nga. Magoc asa nañ ndê gauc sap mêtê nañ ñalau Dabuñ tac whiñ, nañ dôn ñapañ, nañ mbo señ ndöc tali-nga ma tap yom malô sa. ⁷Bu gauc ñalôm akwa-nga, inñ êlêmê kên kisa têt Anötö, ñahu bu inñ sôc Anötö ndê yomsu ñapu dom, ma bu gauc nem bu sôc ñapu, dec oc tôm dom. ⁸Lau nañ si ñalôm akwa gêm gôliñ ñac, nañ oc tôm dom bu Anötö lic ñac ñayham.

⁹Magoc ñalôm akwa gêm gôliñ mac dom, Anötö ndê ñalau mbo mac nem ñalôm ma gêm gôliñ mac. Kilisi ndê ñalau bu mbo mac nem ñalôm dom, dec mac ati Kilisi ndê gêt dom. ¹⁰Mac nem ñamlic wêkaiñ señ ambac ndu-nga tu mac akôm sac-nga. Magoc Kilisi mbo mac nem ñalôm ma Anötö gêlic mac bu lau gitên, ma tu dinañ-nga dec mac nem gatôm wêkaiñ señ ambo tamli-nga. ¹¹Anötö nañ uñ Yisu Kilisi sa akên lau batê-nga, nañ ndê ñalau mbo nem ñalôm, ma bocdinañ dec Anötö oc uñ mac nem ñamlic nañ wêkaiñ señ ambac ndu-nga, nañ sa mbo tali tiyham tu inñ ndê ñalau-nga.

Ñalau Dabuñ kôm yac dati Anötö ndê balêkoc

¹²Bocdinañ asidôwai, lêt wakuc yêc nañ gic yac ñawaê bu tañkuc-nga, ma dasa lêt ñalôm akwa-nga tiyham dom. ¹³Ñahu bu asa nañ sa lêt dinañ, oc mbac ndu. Magoc mac bu apuc dômwêm mêtê ñalôm akwa-

nga nga Ŋalau ndê ŋaclai, dec mac oc ambo tamli. ¹⁴Bu lau naŋ Anötö ndê Ŋalau gêm gôliŋ ŋac, naŋ sêti Anötö ndê balêkoc. ¹⁵Mac akôc Ŋalau dau su, ma iŋ kôm mac ati lau akiŋ naŋ atôc nem ŋadau, naŋ dom. Mba! Ŋalau dau kôm mac ati Anötö ndê atui awhê ma ŋgac, ma tôm bu ata Anötö bocdec bu, “Damaŋ, Damaŋ.” ¹⁶Ma Ŋalau dau gêm yac neŋ gatuŋ sa, dec taŋyalê bu dati Anötö ndê balêkoc, yomandô. ¹⁷Ma yac bu dati Anötö ndê balêkoc, dec yac oc dawêkaiŋ Anötö ndê gêŋ lêŋsêm dawhiŋ Kilisi. Yomandô! Yac bu taŋkuc Kilisi ndê lêŋ hôc ŋandê-nga, dec oc datap ŋawasi sa dawhiŋ iŋ bocdinaŋ.

Ŋawasi naŋ oc meŋ sa têŋ têm ŋambu-nga

¹⁸Têŋ ndoc aô gakôc gauc pi waêŋ ŋayham ti ŋawasi naŋ yac oc datap sa têŋ têm ŋambu-nga, naŋ galic gêŋ wapac hoŋ naŋ kwahic dec dahôc dambo nom, naŋ gitôm gêŋ sauŋ. ¹⁹Bu gêŋ hoŋ naŋ Anötö kêŋ yêc nom, naŋ sêmbo sêtôm yac lau naŋ dakêŋ bataŋ ma dahôn têm naŋ Anötö oc tôc iŋ ndê balêkoc asê tiawê. ²⁰Bu gêŋ hoŋ naŋ Anötö kêŋ, naŋ sêtisac sêwhiŋ yac ŋamalac. Gêŋ dau si atac whiŋ lêŋ bocdinaŋ dom, magoc têŋ ndoc Anötö pucbo nom tu ŋamalac si sac-nga, naŋ iŋ ndê yom kêŋ sac gêŋ hoŋ. Magoc yac dakêŋ bataŋ ²¹bu tiŋambu Anötö oc êŋgapwêc gêŋ hoŋ su yêc lêŋ sêtisac-nga. Ma têŋ têm dinaŋ ŋawapac dau oc êŋgwiniŋ yac lau naŋ dati Anötö ndê balêkoc, me gêŋ daŋ naŋ Anötö kêŋ, naŋ tiyham dom, ma yac ti gêŋ hoŋ oc dambo ŋayham ma ti ŋawasi eŋ.

²²Yac taŋyalê bu têŋ têm ŋamata-nga e meŋ, gêŋ hoŋ naŋ Anötö kêŋ, naŋ sêhôt ŋawapac gitôm awhê naŋ bu kôc balêkoc, dec kêsahê ŋandê ma taŋ. ²³Ma ŋawapac dau kêgwiniŋ gêŋ nom-nga tawasê dom, magoc kêgwiniŋ yac ŋamalac whiŋ, dec dambo ti daŋgi yêc neŋ ŋalôm. Yomandô yac dakôc Ŋalau Dabuŋ su gitôm gêŋ ŋandô mbêc ŋayham. Tigeŋ gêŋ ŋatô naŋ Anötö gic bata bocdec bu, iŋ oc kôc yac sa dambo dawhiŋ iŋ datôm iŋ ndê balêkoc, ma nem yac si yêc ŋawapac nom-nga, naŋ ŋandô sa su dom. Bocdinaŋ kwahic dec yac dahôn ti dakêŋ bataŋ gêŋ ŋayham naŋ oc meŋ sa. ²⁴Têŋ ndoc yac dakêŋ whiŋ ma datap Anötö ndê mwasiŋ nem yac si-nga sa, naŋ yac dakêŋ bataŋ bu oc datap gêŋ dinaŋ sa whiŋ. Magoc yac neŋ dakêŋ bataŋ ŋahu sip gêŋ naŋ datap sa su, naŋ dom. Yac bu datap sa su, dec yac oc dakêŋ bataŋ dom. ²⁵Kwahic dec yac dakêŋ bataŋ gêŋ naŋ dalic su dom, ma dahôn dambo ti atac pa su eŋ.

Ŋalau Dabuŋ gêm yac sa tu dateŋ mbec-nga

²⁶Ma gêŋ daŋ whiŋ bocdec bu. Ŋalau Dabuŋ oc nem yac sa têŋ ndoc yac bu dateŋ mbec magoc dapônda dauŋ tu gêŋ naŋ gic waê bu dateŋ mbec pi-nga. Ŋalau dau oc nem yac awhaŋ têŋ Anötö, pi daŋgi naŋ yêc yac neŋ ŋalôm, naŋ tôm dom bu yac dauŋ dasôm asê. ²⁷Ma Anötö naŋ kêyalê ŋamalac si ŋalôm e pi sa, naŋ oc ŋgô mbec dau, ŋahu bu iŋlu ndê

Ŋalau sêkôm si gêŋ hoŋ ŋa gauc tigeŋ. Ma Ŋalau dau teŋ mbec tu lau dabuŋ-ŋga, kêkuc Anötö ndê atac whiŋ solop.

Gêŋ daŋ gitôm dom bu kac yac su yêc Anötö ndê atac whiŋ

²⁸Ma yac lau naŋ Anötö kêgalêm yac sa dati iŋ ndê lau, tôm iŋ dau gauc gêm tidôŋ, naŋ taŋyalê bu iŋ gêm gôliŋ gêŋ hoŋ, bu ti yac lau naŋ atac whiŋ iŋ, naŋ neŋ ŋayham. ²⁹Bu yac dahôc asê nom su dom, magoc Anötö kêyalê yac muŋ su, ma kêyaliŋ yac sa bu oc datôm iŋ Atuŋgac dau. Ma bocdinaŋ iŋ ndê Atuŋgac ti ŋgac mbêc, ma yac dati iŋ asii ti lhuwêi daêsam. ³⁰Ma yac lau naŋ iŋ kêyaliŋ yac sa gwananŋ su, naŋ iŋ kêgalêm yac, ma kêmasanŋ lêŋ tu dati lau gitêŋ ma datap iŋ ndê ŋawasi sa-ŋga.

³¹Bocdinaŋ dasôm sake pi gêŋ hoŋ naŋ Anötö kôm tu yac-ŋga? Yac bu dambo Anötö ndê mwasiŋ ŋapu, dec ŋacyo bocke oc ku yac dulu? ³²Iŋ kêgamiŋ iŋ dau ndê Atu têŋ yac dom, magoc kêkiŋ iŋ meŋ mbac ndu tu yac hoŋ-ŋga. Ma bocdinaŋ dec tôm dom bu iŋ êŋgamiŋ gêŋ daŋ têŋ yac, iŋ oc êmwasiŋ yac ŋa gêŋ bocke naŋ dapônda naŋ. ³³Iŋ dau kêyaliŋ yac sa, ma puŋ yac dôŋ ma sam yac bu lau gitêŋ. Tu dinaŋ-ŋga dec asa gitôm bu oc êŋgôliŋ yom daŋ pi yac têŋ iŋ? ³⁴Ma asa gitôm bu oc êmatôc yac ma seŋ yac su? Ŋalêŋ mba. Ŋahu bu Yisu Kilisi naŋ mbac ndu ma Anötö uŋ iŋ sa mbo tali tiyham, naŋ ndôc Anötö ndê amba andô-ŋga, ma gêm yac awhanŋ têŋ iŋ. ³⁵⁻³⁶Ma asa oc tôm bu êŋgaho yac su yêc Kilisi ndê atac whiŋ ŋalôm? Ŋawapac daêsam sêyêc, tôm yom naŋ sêto yêc bocdec bu:

Tôm bêc hoŋ lau tac whiŋ bu sêndic yac ndu tu am-ŋga.

Ŋac sêlic yac datôm domba bu sêndic ndu-ŋga. *[BW 44:22]*

Yac bu dahôc ŋawapac me ŋandê, ma lau bu sêkêŋ kisa yac me sêndic yac ŋa bien, me yac bu dapônda gêŋ daneŋ-ŋga me ŋakwê, me yac bu datap gêŋ ti ŋaclai naŋ bu seŋ yac su-ŋga sa, goc gêŋ dinaŋ ŋadaŋ oc tôm dom bu êŋgaho yac su yêc Kilisi ndê atac whiŋ ŋalôm. ³⁷Mba andô! Tu Kilisi naŋ atac whiŋ yac-ŋga, naŋ dec gêŋ hoŋ dinaŋ ŋadaŋ oc tôm dom bu ku yac dulu. ³⁸⁻³⁹Aêc! Aô kayalê tidôŋ bu gêŋ daŋ oc tôm dom bu kac yac su yêc Anötö ndê atac whiŋ, naŋ datap sa tu yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi-ŋga. Mba! Yac bu dambac ndu me dambo taŋli, yac bu dapi lôc baliŋ me dasip gwêc ŋalôm dandi, tigeŋ oc tôm dom bu daso Anötö ndê atac whiŋ. Ma aŋela me ŋalau sac me gêŋ kwahic dec-ŋga me gêŋ naŋ oc meŋ sa tiŋambu-ŋga, me ŋaclai tidau-tidau me gêŋ hoŋ naŋ Anötö kêŋ, naŋ ŋadaŋ oc tôm dom bu kac yac su yêc Anötö ndê atac whiŋ.

Pol tawalô lau Israel-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu dom

9 ¹Tu Kilisi naŋ aô gakêŋ whiŋ-ŋga, dec aô wasôm yom ŋandô têŋ mac. Aô oc waŋsau mac dom. Ma yêc aneŋ ŋalôm, naŋ Ŋalau Dabuŋ gêm gôliŋ, dec kayalê tidôŋ bu aneŋ yom iŋ yom ŋandô eŋ. ²Aô

wasôm têtj mac bu anej ñalôm ñawapac ñapañ ma kasahê ñandê atu, tu lau Israel-ña ga daêsam nañ sêkêñ whiñ Kilisi dom-ña. ³Lau dau anej asidôwai ti lhuñwêi Israel-ña, nañ yac mba ñahu tigeñ. Ma aô tac whiñ ndu andô bu ñac lau dau sêkêñ whiñ Kilisi. Aêc, tôm Anötö êmasuc aô su yêc Kilisi-ña, me lic aô gitôm ñgac sac sambuc, magoc lêñ dau bu nem ñac sa tu sêkêñ whiñ Yisu-ña, dec aô oc walic ñayham bu wahôc ñawapac dau.

⁴Lau Israel-ña dinañ Anötö kêyalij ñac sa bu sêti ij ndê lau, ma hoc ij ndê ñawasi asê têtj ñac. Ij kêmatij pwac whiñ ñac si apai, ma gic bata gêtj ñayham daêsam tu nem ñac sa-ña. Ij kêtj yomsu ti sakiñ lôm dabuñ-ña têtj ñac. ⁵Ñac hoñ sêsa akêtj apai nañ Anötö dau kêyalij sa sêti ij ndê lau. Ma lau Israel-ña si †Mesaya dau meñ sa akêtj apai dinañ si dac ñapu. Kilisi dau dinañ ij Anötö ñandô ma gêtj hoñ ñadau, dec gic waê bu tampiñ ij tôm bêc hoñ. Yomandô!

Anötö ndê lêñ êñyalij lau sa-ña

⁶Anötö gic bata mwasij hoñ dinañ têtj lau Israel-ña. Magoc tu ñac si daêsam sêkêñ whiñ Yisu dom-ña, dec dasôm bu Anötö ndê yom dau ñandô mba lec dom. Mba! Ñahu bu lau hoñ nañ sêsa akêtj †Jakob, nañ sêti lau Israel-ña ñandô, nañ Anötö kêyalij ñac sa, nañ dom. ⁷Ma ñalêñ tigeñ, lau hoñ nañ sêsa akêtj Abraham, nañ dasam ñac bu Abraham atui ñandô dom. Tôm yom nañ Anötö sôm têtj Abraham bocdec bu:

Lau oc sêsam lau wakuc nañ sêsa akêtj Aisak bu am nem gôlôwac ñandô. *[Gen 21:12]*

⁸Yom dau ñahu bocdec bu, Ismael lu Aisak lu-lu sêsa akêtj Abraham. Magoc Ismael ti ndê lau wakuc sêti lau Israel-ña ñandô, nañ Anötö sam bu ij ndê atui, nañ dom. Magoc Aisak ti ndê lau wakuc nañ Anötö kêmatij pwac hêganôñ ñac, nañ ij gêlic ñac tôm Abraham ndê atui solop. ⁹Bu Anötö kêmatij pwac têtj Abraham bocdec bu:

Têtj yala dañ ñinga goc aô wambu wameñ, ma am nem awhê Sara oc kôc nem atômñgac dañ su. *[Gen 18:10, 14]*

¹⁰Ma gauc nem balêkoc lôcmpôñ nañ Rebeka kôc. Inñu si damba tigeñ, yac mba abañ Aisak. ¹¹⁻¹²Magoc Rebeka kôc inñu su dom, ma sêkôm gêtj ñayham me sac dañ su dom, nañ Anötö kêyalij inñu si dañ sa gwanañ. Ij sôm yom têtj Rebeka bocdec bu:

Ñgac atu oc nem akiñ ñgac sauñ. *[Gen 25:23]*

Anötö kôm gêtj dau kêkuc ij ndê lêñ êñyalij lau sa-ña tôm ij dau gauc gêm, ma tu gwelêñ nañ ñac dau sêkôm nañ-ña dom. ¹³Sêto Anötö ndê yom dañ tiyham pi balê lu dau bocdec bu:

Aô atac whiñ Jakob, magoc atac tec Iso. *[Mal 1:2-3]*

¹⁴Bocdinañ oc dasôm sake? Dasôm bu Anötö ndê lêñ êñyalij lau sa-ña ij solop dom, me? Mba andô! ¹⁵Bu ij sôm yom têtj Moses bocdec bu:

Aö oc taŋwalô lau naŋ aö atac whiŋ bu taŋwalô ŋac. Ma aö oc atac apu lau naŋ aö atac whiŋ bu atac apu ŋac. *[Eks 33:19]*

¹⁶Bocdinaŋ Anötö këyaliŋ lau sa tu ŋac dau si atac whiŋ me ŋac si gwelêŋ-ŋga dom, magoc tu iŋ dau ndê tawalô-ŋga.

¹⁷Ma gêŋ daŋ tiyham. Sêto yom naŋ Anötö sôm têŋ Parao yêc bocdec bu:

Aö gakêŋ am ti kiŋ bu watôc aneŋ ŋaclai asê pi gêŋ naŋ wakôm têŋ am, ma bu aneŋ ŋaê ŋawaê sa ma nem nom ŋagameŋ sambuc ahuc. *[Eks 9:16]*

¹⁸Ŋalêŋ dinaŋ Anötö tawalô lau naŋ iŋ tac whiŋ bu tawalô, ma lau naŋ iŋ tac whiŋ bu kôm ŋac si ŋalôm ŋadandi, naŋ kôm ŋadandi sa.

¹⁹Ma mboe mac nem daŋ oc sôm yom têŋ aö bocdec bu, “Lêŋ dau bu bocdinaŋ, dec tu sake-ŋga Anötö puc yac neŋ giso asê? Bu Anötö këmasaŋ lêŋ hoŋ tidôŋ tôm iŋ gauc gêm, dec asa gitôm bu sa lêŋ dau-ŋga daŋ?” ²⁰Magoc aö wasôm têŋ am ŋamalac bocke naŋ gauc gêm bu sôm yom kaiŋ dinaŋ pi Anötö. Bocke ma lôŋ andô daŋ oc sôm têŋ ŋamalac naŋ këmasaŋ iŋ ma ndac, “Tu sake-ŋga am këmasaŋ aö kaiŋ dindec?”

²¹Yom dau solop dom. Bu ŋamalac këmasaŋ lôŋ-ŋga dau iŋ ti ŋadau. Ma iŋ gitôm bu kôc nomdac ma êmasaŋ gêŋ ŋayham tiwaê daŋ, me gêŋ ŋambwa waêmba daŋ, tôm iŋ dau gauc gêm.

²²Ma ŋalêŋ tigeŋ Anötö iŋ ŋadau, ma tôm bu kôm tôm iŋ atac whiŋ. Lau naŋ sêkôm sac sic waê bu sêniŋga, ma Anötö bu tôc ndê atac ŋandê ti iŋ ndê ŋaclai asê têŋ ŋac, dec oc tôm. Ma iŋ bu gauc nem bu kôc ndê ŋalôm dôn, ma hê yom malô sa têŋ ŋac, dec oc tôm bocdinaŋ. ²³Iŋ bu êŋkuc lêŋ yom malô-ŋga dinaŋ, dec iŋ oc kôm tu bu tôc iŋ ndê ŋawasi atu asê têŋ lau naŋ sic waê bu sêtap iŋ ndê tawalô sa-ŋga. Lau dau iŋ këyaliŋ ŋac sa gwanaiŋ su, bu sêwêkaiŋ iŋ ndê ŋawasi. ²⁴Yom dau hêganôn yac lau naŋ Anötö këgalêm yac sa, lau Israel, ma lau naŋ lau Israel dom, naŋ bocdinaŋ. ²⁵Tôm Anötö ndê yom naŋ propet Hosea to bocdec bu:

Lau naŋ aneŋ lau dom, naŋ aö oc wasam ŋac bu aneŋ lau. Ma bawhê naŋ muŋ-ŋga aö atac whiŋ iŋ dom, naŋ aö oc wasam iŋ bu aneŋ bawhê atac whiŋ-ŋga.

²⁶Ma yêc gameŋ tigeŋ naŋ muŋ-ŋga aö gasôm têŋ ŋac bu, “Aneŋ lau mac dom,” naŋ lau oc sêsam ŋac bu, “Anötö Tali Ŋadau ndê balêkoc.” *[Hos 2:23; 1:10]*

²⁷Ma propet Aisaya hoc yom asê pi lau Israel-ŋga bocdec bu:

Lau Israel-ŋga ŋac lau daêsam ŋandô, gitôm gaŋgac gwêc-ŋga.

Magoc Pômdau oc nem hoŋ si dom, oc kôc ŋandôlu eŋ sa. ²⁸Bu yom naŋ Pômdau këmatiŋ tidôŋ, naŋ iŋ oc kôm ŋandô sa yêc nom, ma ndic dabiŋ ŋagahô eŋ. *[Ais 10:22-23]*

²⁹Ma tôm yom daŋ tiyham naŋ Aisaya hoc asê muŋ su:

Pômdau Ijaclai Ijadau bu hu yac neŋ lau wakuc ŋatô siŋ gacgeŋ sêmbom, dec oc dandiŋaŋ gitôm malac Sodom ma Gomora. [Ais 1:9]

Lau Israel-ŋga sêkêŋ whiŋ dom, dec sêti lau gitêŋ dom

³⁰Bocdinaŋ oc dasôm sake pi Anötö ndê lêŋ êŋyaliŋ lau sa-ŋga? Lau naŋ lau Israel dom, naŋ sêkôm gwelenŋ tu sêŋsalê lêŋ gitêŋ-ŋga dom, magoc sêtap sa tu sêkêŋ whiŋ gwelenŋ naŋ Yisu kôm tu ŋac-ŋga. ³¹Ma lau Israel-ŋga sêŋsalê lêŋ gitêŋ yêc yomsu ŋalôm, magoc sêtap sa dom. ³²Ma sêtap sa dom, ŋahu bu ŋac sêkêŋ whiŋ gwelenŋ naŋ Yisu kôm tu ŋac-ŋga, naŋ dom. Ijac gauc gêm bu ŋac oc sêti lau gitêŋ, tu ŋac dau si gwelenŋ-ŋga, ma bocdinaŋ ŋac sêtôm lau naŋ sêtiŋ gahi pi hoc ma sêpeŋ. ³³Tôm yom naŋ sêto yêc bocdec bu:

Alic su naŋ! Aö gakêŋ hoc daŋ kalhac Lôc †Sayon, naŋ lau daêsam oc sêtiŋ gahi pi ma sêpeŋ. Magoc asa naŋ kêŋ whiŋ iŋ, naŋ oc maya dau dom. [Ais 28:16; 8:14]

10 ¹O asidôwai. Aö tac whiŋ ŋandô ma gateŋ mbec têŋ Anötö, bu lau Israel-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu dom, naŋ oc sêkêŋ whiŋ dec sêtap Anötö ndê mwasinŋ nem ŋac si-ŋga sa. ²A ö wasôm yomandô bu lau dau sêyêm dau su bu sêsa Anötö ndê lêŋ. Ijac sêkôm gêŋ dau, magoc ŋac si gauc sa pi yom ŋandô dom. ³Ijahu bu ŋac gauc gêm bu sêtôc ŋac dau si lêŋ asê tôm lêŋ gitêŋ. Magoc ŋac sem gauc lêŋ naŋ Anötö kêmasaŋ bu sam yac bu lau gitêŋ, dec sêsôc lêŋ dau ŋapu dom. ⁴Bu Kilisi dau ndê lêŋ gitêŋ gic bata yomsu hoŋ, dec lau hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu, naŋ Anötö gêlic ŋac bu lau gitêŋ.

Anötö ndê lêŋ nem lau si-ŋga

⁵Lêŋ bu lau sêti lau gitêŋ tu sêŋkuc yomsu-ŋga, naŋ Moses whê sa bocdec bu:

Asa naŋ bu êŋkuc yomsu hoŋ ŋapep eŋ, naŋ oc ndöc tali tu yomsu-ŋga. [Lev 18:5]

⁶⁻⁷Magoc ŋamalac daŋ oc tôm bu t i ŋamalac gitêŋ tu iŋ kêkuc yomsu-ŋga lec dom. Lêŋ dati lau gitêŋ tu yac neŋ dakêŋ whiŋ-ŋga, naŋ meŋ sa tiawê su. Tôm yom daŋ naŋ sêto yêc bocdec bu:

Akôc gauc daêsam pi asa oc pi undambê ndi, me sip lambwam ndi dom. [Diut 30:13]

Bocdinaŋ yac dapônda ŋamalac daŋ bu pi undambê ndi bu kôc Kilisi sa sip meŋ, me bu sip lambwam ndi bu kôc iŋ su akêŋ lau batê-ŋga dom, tu bu datap yom pi lêŋ dakêŋ whiŋ-ŋga ŋahu sa. Mba! ⁸Bu yom pi lêŋ dakêŋ whiŋ-ŋga dec yac ahoc asê têŋ mac su, tôm yom naŋ sêto yêc, naŋ sôm bocdec bu:

Yom dau siŋ dau têŋ mac dom, bu mac akôc sa sip nem ŋalôm su, ma mac asôm ambo. [Diut 30:14]

⁹Ma yom dau bocdec bu. Am bu kêñ whiñ ti nem ñalôm sambuc bu Anötö uñ Yisu sa akêñ lau batê-ñga, ma whamsuñ hoc yom asê bu Yisu iñ am nem Pômdau, dec Anötö oc nem am si. ¹⁰Bu yêc am nem ñalôm nañ am kêñ whiñ, dec Anötö gêlic am bu ñamalac gitêñ, ma yêc am nem whamsuñ am hoc nem kêñ whiñ Yisu-ñga asê, dec Anötö gêm am si. ¹¹Tôm Anötö ndê yom nañ sêto yêc nañ sôm:

Asa nañ kêñ whiñ iñ, nañ oc maya dau dom. *[Ais 28:16]*

¹²Bu Anötö gêlic lau Israel ma lau nañ lau Israel dom, nañ ñalêñ tigeñ. Pômdau tigeñ dec ti lau hoñ si Pômdau, ma lau hoñ nañ sêta iñ ndê ñaê, nañ iñ oc êmwasiñ ñac ñandô. ¹³Tôm yom nañ propet Joel to yêc bocdec bu:

Lau hoñ nañ sêta Pômdau ndê ñaê, nañ Anötö oc nem ñac si.

[Joel 2:32]

¹⁴Magoc lau nañ sêkêñ whiñ Yisu su dom, nañ oc sêta iñ ndê ñaê ñalêñ bocke? Ñac bu sêñgô iñ ñawaê dom, dec oc sêkêñ whiñ ñalêñ bocke? Ma lau bu sêhoc ñawaê ñayham asê têtñ ñac dom, dec oc sêñgô ñalêñ bocke? ¹⁵Ma lau bu sêñkiñ lau aheñ-ñga sêsa sêndi dom, dec ñawaê ñayham dau oc hôc asê lau dau ñalêñ bocke? Tôm yom nañ sêto yêc nañ sôm:

Lau nañ sêñgô ñawaê ñayham, nañ oc sêtisambuc lau aheñ-ñga nañ sêñsêlêñ sêmeñ tu sêhoc ñawaê dau asê-ñga. *[Ais 52:7]*

¹⁶⁻¹⁷Bocdinañ yac neñ dakêñ whiñ ñahu sip dañgô ñawaê ñayham, ma yom pi Kilisi ti ñawaê ñayham ñahu. Magoc lau Israel-ñga hoñ sêkôc ñawaê ñayham sa dom. Tôm Aisaya to:

O Pômdau, lau dañ sêkêñ whiñ yom nañ yac ahoc asê, nañ dom.

[Ais 53:1a]

¹⁸Mac gauc gêm bocke? Lau Israel-ñga sêñgô ñawaê ñayham su, me mba? Aêc, ñac sêñgô su, tôm yom nañ sêto yêc, nañ sôm bocdec bu:

Yom dau sa têtñ nom ñabatiñ hoñ, ma lau sêñgô yêc nom ñagameñ sambob. *[BW 19:4]*

¹⁹⁻²¹Ma gêndac dañ tiyham bocdec bu, lau Israel-ñga sêñyalê yom nañ sêñgô su, me mba? Gauc nem Anötö ndê yom, nañ Aisaya to pi lau Israel-ñga bocdec bu:

Tôm bêc hoñ aô kamatôc amañ tu wakôc lau dau sa-ñga, magoc ñac lau dañgapêc ma ñac si ñalôm ñadandi. *[Ais 65:2]*

Lau Israel-ñga sêtec bu sêkôc ñawaê ñayham sa, ma bocdinañ yom dau sa têtñ lau gameñ apa-ñga gi. Yom nañ Anötö sôm têtñ lau Israel-ñga, nañ whê gêtñ dau sa, tôm Moses to yêc bocdec bu:

Aô oc watoc lau waêmbe sa, e kôm mac anem lêmuñ ñac. Ma watoc lau gauc mbasi-ñga sa, e kôm mac atac ñandê. *[Diut 32:31]*

Ma Aisaya dau sôm yom yêc awê bocdec bu:

Lau nañ sêñsalê aô dom, nañ sêtap aô sa. Ma gatôc dauñ asê têtñ lau nañ sêndac aô dom nañ. *[Ais 65:1]*

Anötö puc dômbwê iñ ndê lau Israel-nga dom

11 ¹Bocdinañ aö bu wandac mac bocdec bu. Mac gauc gêm bu Anötö puc dômbwê iñ ndê lau Israel-nga, me? Aö wasôm mba andô, bu aö dauñ ngac Israel-nga, ma Abraham ndê wakuc dan, nañ gasa akên Benjamin ndê toñ. ²Anötö puc dômbwê iñ ndê lau nañ iñ këyalin ñac sa gwanan su, nañ dom. Gauc nem yom nañ sêto yêc pi Elaija, têtñ ndoc iñ pu lau Israel-nga têtñ Anötö, ma sôm yom bocdec bu:

³Pômdau, ñac sic am nem lau propet ndu, ma sêsenj alta nañ lau sem akiñ am sêmbo, nañ su. Aö tanwasênj dec gasôc am ñapu, ma ñac bu sêndic aö ndu. *[I Kiñ 19:10, 14]*

⁴Gauc nem yom nañ Anötö ô têtñ iñ bocdec bu:

Aö gasin aneñ lau 7,000 sêmbo lau Israel-nga ñalôm, nañ sêpôn haduc têtñ anötö tasan Baal dom. *[I Kiñ 19:18]*

⁵Ñalên tigen kwahic dec lau toñ dan sêmbo lau Israel-nga ñalôm, nañ Anötö këyalin ñac sa sêti iñ ndê, kékuc iñ ndê lêtñ êmwasiñ lau ñambwa-nga. ⁶Ñac sêtap Anötö ndê mwasiñ sa tu ñac dau si sakin-nga dom. Anötö bu êñyalin ñac sa tu ñac si sakin-nga, dec yom nañ dasôm pi iñ ndê lêtñ êmwasiñ lau ñambwa-nga, nañ oc yom ñandô dom.

⁷Bocdinañ oc dasôm sake? Lau Israel-nga sêkôm mwasac bu sêti lau gitênj yêc Anötö anğô-nga, magoc gitôm dom. Magoc ñac si lau nañ Anötö dau këyalin ñac sa, nañ sêtap lêtñ sêti lau gitênj-nga sa. Ma ñac si lau ñatô, Anötö kôm ñac si ñalôm ñadandi sa, ⁸tôm yom nañ sêto yêc bocdec bu:

Anötö kêtñ ñasec kôm ñac si ñalôm ahuc, ma iñ kôm ñac si tandô tipec ma ñac si danğasunj hóc ahuc. Ma ñac sêmbo bocdinañ ñapanj e meñ têtñ kwahic dec. *[Diut 29:4; Ais 29:10]*

⁹Ma Dawid to yom bocdec bu:

Mwasiñ nañ ñac bu sênenj-nga, nañ oc kac dau kwi ma kêtñ sac ñac, gitôm huc me akô bu kóc ñac dôñ-nga, ma gitôm hoc sêtiñ gahi pi-nga, ma gitôm ñagêyô sac bu kêtñ wapac ñac. ¹⁰Anötö kôm ñac si tandô tipec, e sêlic gameñ apu. Ma iñ kêtñ ñac sêhóc ñawapac ñapanj e dômbwêkwa mbwê-alö. *[BW 69:22-23]*

Lau apa sêtap mwasiñ sa tu lau Israel-nga

¹¹Aö bu wakênj gêndac danj tiyham. Mac gauc gêm bu lau Israel-nga sêpenj e siñga gacgenj, me mba? Aö wasôm têtñ mac bu mba andô. Magoc tu lau Israel si giso-nga, dec lau nañ lau Israel dom, nañ sêtap Anötö ndê lêtñ nem lau si-nga sa. Ma gêtñ dau oc kôm lau Israel-nga sênem lêmuj lau apa dau. ¹²Magoc ñac si giso dau ti señ bu lau apa hoñ sêtap Anötö ndê mwasiñ sa hóc gêlêc. Ma ñac lau Israel-nga dau bu sêkac dau kwi ma sêkênj whiñ Yisu, dec lau daêsam andô oc sêtap Anötö ndê mwasiñ sa êñlêc, ñac lau Israel-nga dau, ma lau gameñ apa-nga sêwhiñj.

¹³Aö gato yom dindec têtj mac lau naŋ lau Israel dom. Anötö këyalin aö sa gati aposel tu bu wahoc ŋawaê ŋayham asê têtj mac-ŋga. Ma aö atac ŋayham atu tu aneŋ gweleneŋ dindec-ŋga. ¹⁴Ijahu bu mboe aneŋ asidôwai Israel-ŋga ŋatô oc sênem lêmuŋ Anötö ndê mwasiŋ naŋ mac atap sa, e kôm ŋac sênem dau kwi ma sêtap lêŋ Anötö nem ŋac si-ŋga sa sêwhin. ¹⁵Kwahic dec ŋac sêkôc ŋawaê ŋayham pi Yisu sa dom, ma tu dinaŋ-ŋga dec lau gameŋ apa-ŋga hoŋ sêŋgô ŋawaê naŋ hê wamba ŋac têtj Anötö. Magoc lau Israel-ŋga bu sêkôc ŋawaê ŋayham dau sa ma sêkêŋ whin Yisu, dec ŋac oc sêtôm lau naŋ sêtisa akêŋ lau batê-ŋga. ¹⁶Gêŋ ŋandô mbêc naŋ dakêŋ ti da têtj Anötö naŋ gêŋ dabuŋ, ma oc kôm gêŋ ŋandô ŋambu-ŋga hoŋ ti dabuŋ. Ma Anötö bu lic a daŋ ŋawakac bu dabuŋ, dec in oc lic a dau ŋasaŋgac hoŋ bu dabuŋ bocdinaŋ.^c

Pol gêm dôhôn lau Israel pi a olib

¹⁷Lau Israel-ŋga gitôm a ŋolib malac-ŋga naŋ Anötö tim ŋasaŋgac ŋatô kic. Ma mac lau naŋ lau Israel dom, mac atôm a olib saleŋ-ŋga ŋasili. Ma Anötö kôc mac, ma sô mac dôn pi a olib malac-ŋga dau ŋampê, awhin a dau ŋasaŋgac ŋatô, bu atap ŋakwi ŋayham sa yêc a olib dinaŋ ŋawakac. ¹⁸Bocdinaŋ atoc daôm sa tu mac akôc a ŋasaŋgac naŋ siŋga su, naŋ si mala-ŋga dom. Mac bu akôm bocdinaŋ, dec gauc nem bu mac akêŋ ŋaŋga têtj a olib dau dom, magoc mac daôm akôc ŋaŋga yêc a olib ŋawakac. ¹⁹Ma mboe mac gauc gêm bu Anötö tim ŋasaŋgac ŋatô su, tu bu kôc mac sa aô ŋac su. ²⁰Yom dau in yomandô, tigen gauc nem bocdec bu, Anötö kôc mac sa tu mac akêŋ whin Yisu-ŋga, ma tim ŋac su bu ŋac sêkêŋ whin dom. Bocdinaŋ atoc daôm sa dom, magoc atôc Anötö. ²¹Bu a dau ŋasaŋgac solop naŋ Anötö tim ŋatô su. Ma in gitôm bu oc tim mac su bocdinaŋ.

²²Tu dinaŋ-ŋga dec aŋyalê tidôn bu Anötö in Anötö êmwasiŋ lau-ŋga, ma in Anötö kên ŋagêyô têtj lau-ŋga whin. In kên ŋagêyô têtj lau naŋ sêpeŋ, magoc kêmwasiŋ mac. Asap in ndê mwasiŋ dinaŋ dôn. Bu mba, dec in oc tim mac su. ²³Ma lau Israel-ŋga dinaŋ bu sêkac dau kwi ma sêkêŋ whin Yisu, dec Anötö oc kôc ŋac sa, ma in gitôm bu kên ŋac sêmbu sêndi sêsap a olib dau dôn tiyham. ²⁴Bu mac a olib malac-ŋga ŋasaŋgac solop dom, magoc Anötö kôc mac yêc a olib saleŋ-ŋga, ma kên mac ati a olib malac-ŋga ŋasaŋgac. Bocdinaŋ oc ŋawapac dom bu in kôc a dau ŋasaŋgac solop, ma kên ŋac sêlhac si a ŋampê solop tiyham.

Anötö tawalô lau hoŋ

²⁵O asidôwai. Yom dindec ŋahu sip ŋalôm gi, ma aö tac whin bu mac aŋyalê ŋapep. Ma bocdinaŋ oc tôm dom bu mac atoc daôm sa. Anötö

^c 11:16 Yom dau in gitôm yom gôlin daŋ. Yom pi gêŋ ŋandô mbêc ma a ŋawakac, naŋ hêganôn lau Israel-ŋga si apai. Pol bu tôc asê bu Anötö kôc lau Israel-ŋga si apai sa ma gêlic ŋac bu lau dabuŋ, ma ŋac si lau wakuc bu sêkêŋ whin Yisu, dec in oc lic ŋac bu lau dabuŋ ŋalêŋ tigen.

kôm lau Israel-nga si ñalôm ñadandi sa, bu sêmbo bocdinañ e lau gameñ apa-nga hoñ nañ Anötö kêgalêm ñac sa, nañ sêmenñ sêsôc Anötö ndê gôlinñ ñapu su nañ. ²⁶Ma ñalêñ dinañ dec Anötö oc nem lau Israel-nga hoñ si, tôm yom nañ sêto yêc bocdec bu:

Ñgac nem lau si-nga oc meñ sa akêñ Lôc Sayon. Ma iñ oc nem Jakob ndê wakuc kwi sêhu mêtê sac siñ. ²⁷Ma aô wamatij aneñ pwac whij ñac, têtj têtj nañ aô oc wasuc ñac si sac kwi. [Ais 59:20-21]

²⁸Lau Israel-nga sêti Anötö ndê ñacyo, ñahu bu sêkôc ñawaê ñayham pi Yisu sa dom. Ma tu dinañ-nga ñawaê dau golom mac. Magoc Anötö kêyalij ñac sa gwanañ su, dec tac whij ñac tu abañi Israel-nga. ²⁹Bu galem ti mwasij nañ Anötö gic bata têtj lau, nañ iñ oc tôm dom bu señ su. ³⁰⁻³¹Muñ-nga mac lau gameñ apa-nga dañgapêc têtj Anötö. Magoc kwahic dec lau Israel-nga dañgapêc têtj Anötö, dec mac atap iñ ndê tawalô sa. Ma tu dinañ-nga ñac lau Israel-nga nañ kwahic dec dañgapêc têtj Anötö, nañ tiñambu oc sêtap iñ ndê tawalô sa sêwhij. ³²Bu Anötö sam lau hoñ bu lau dañgapêc-nga. Iñ tôc gêtj dau tiawê, dec lau hoñ nañ bu sênem dandi kwi, nañ iñ oc tawalô ñac.

Datoc Anötö ndê waê sa

³³Oyaê. Anötö ndê mwasij ti iñ ndê gauc iñ gêtj atu andô, ma iñ kêyalê gêtj hoñ e pi sa timala eñ. Asa oc nditôm bu êñyalê iñ ndê lêtj me yom nañ tidôñ yêc iñ-nga?

³⁴Asa kêyalê Pômdau ndê gauc, me gitôm bu kêtj gauc têtj iñ? [Ais 40:13]

³⁵Ma asa tôm bu kêtj gêtj ñayham dañ têtj Anötö, dec Anötö oc kêtj gêtj têtj iñ ô? [Job 41:11]

³⁶Bu gêtj hoñ sa akêñ iñ ndê, ma iñ ti gêtj hoñ ñahu ma ti gêtj hoñ ñadau bocdinañ. Datoc iñ ndê waê sa titêm-titêm. Yomandô.

Dasa neñ lêtj wakuc dawhiñ Kilisi

12 ¹O asidôwai. Gauc nem yom hoñ nañ aô gasôm tu gawhê Anötö ndê tawalô sa têtj mac-nga nañ. Dec akêñ daôm sambuc bu anem akiñ Anötö tôm mac nem bêc ambo tamli-nga hoñ. Akêñ daôm sambuc atôm da tali ma dabuñ, nañ oc ndic Anötö tandô ñayham. Mac nem lêtj ñandô añkuc ñalau Dabuñ tu anem akiñ Anötö-nga dau dinañ. ²Añsêlêtj ti asa nem lêtj atôm lau nom dindec-nga dom, magoc ati lau wakuc tôm Anötö kêtj gauc wakuc têtj mac. Ma bocdinañ mac oc atôm bu añsahê gêtj hoñ, ma añyalê mêtê gitêtj, ma mêtê ñawasi ma mêtê nañ oc ndic Anötö tandô ñayham, nañ iñ atac whij bu yac dakôm.

Anötö kêmwasij yac ñalêñ têtjtêtj

³Tôm Anötö ndê mwasij puc aô dôñ, dec wasôm têtj mac hoñ têtjtêtj ndi, bu atoc daôm sa êñlêc dom, magoc akôc gauc ñapep pi daôm. Bu

mac hoŋ akêŋ whiŋ Yisu tòm mwasiŋ naŋ Anötö dau gic sam têŋ mac ŋalêŋ têtêtêŋ. ⁴Yac tanjalê bu ŋamalac daŋ iŋ ŋamlıc tigeŋ, magoc ŋagêŋ daêsam sêyêc iŋ ndê ŋamlıc tigeŋ dinaŋ. Ma gêŋ dau sêwêkaiŋ gwelen têtêtêŋ. ⁵Ma ŋalêŋ tigeŋ dinaŋ, yac lau daêsam naŋ dakêŋ whiŋ Kilisi su, naŋ dati Yisu ndê gôlôwac dabuŋ tigeŋ, ma yac tigeŋ-tigeŋ dambo tu danem lau hoŋ naŋ sêmbo gôlôwac dabuŋ ŋalôm, naŋ sa. ⁶Yac dawêkaiŋ mwasiŋ dakôm gwelen-ŋga têtêtêŋ, tòm Anötö kêmwasiŋ yac ŋalêŋ. Asa naŋ tap mwasiŋ hoc yom asê tòm propet-ŋga sa, naŋ kôm tòm iŋ ndê kêtê whiŋ têtê asê. ⁷Asa naŋ tap mwasiŋ nem akiŋ gôlôwac-ŋga sa, naŋ nem akiŋ maŋ. Ma iŋ naŋ tap mwasiŋ sa bu êndôhôn Anötö ndê yom têtê lau, naŋ bocdinaŋ. ⁸Asa naŋ tap mwasiŋ sôm yom ŋayham-ŋayham tu puc lau dôŋ-ŋga sa, naŋ kôm. Ma asa naŋ Anötö ndê mwasiŋ kac iŋ bu kêtê gêtê tu nem lau ŋalôm sawa sa-ŋga, naŋ kêtê ti ndê ŋalôm sambuc. Asa naŋ tap mwasiŋ bu nem gôliŋ gôlôwac-ŋga sa, naŋ kôm ti licbalê, ma iŋ naŋ tap mwasiŋ tawalô lau-ŋga sa, naŋ tawalô lau ti atac ŋayham.

Mêtê atac whiŋ-ŋga

⁹Mêtê atac whiŋ-ŋga iŋ gêtê dasôm ŋambwa-ŋga dom. Dakôm ŋandô sa ŋalêŋ bocdec. Yac atac tec mêtê sac ma dasap mêtê ŋayham dôŋ. ¹⁰Dakêŋ neŋ ŋalôm sambuc tu atac whiŋ asidôwai-ŋga, ma datoc ŋac sa hôc gêlêc dauŋ dandıc ŋawaê. ¹¹Dakêŋ dauŋ sambuc tu danem akiŋ Pômdau-ŋga, ma dakôm ti ŋalôm lu-lu dom. ¹²Gêtê naŋ dakêŋ bataŋ bu Anötö kôm, naŋ dahôn ti atac ŋayham, dalhac ŋaŋga tu dahôc ŋawapac-ŋga ti neŋ atac pa su, ma dasap mêtê datenŋ mbec-ŋga dôŋ ŋapaŋ. ¹³Dakêŋ gêtê tu danem Anötö ndê lau dabuŋ naŋ sêpônnda dau, naŋ sa-ŋga, ma dandıc ya ŋac. ¹⁴Lau naŋ sêkêŋ kisa mac, naŋ apucbo ŋac dom, magoc andac Anötö bu nem mbec ŋac. ¹⁵Lau bu sêkôm atac ŋayham, dec atac ŋayham awhiŋ ŋac. Ma lau bu sêtaŋ, naŋ ataŋ awhiŋ ŋac. ¹⁶Apiŋ daôm dôŋ ti ŋalôm tigeŋ. Atoc daôm sa me alic daôm bu lau ti gauc atu-tu dom, magoc atac whiŋ lau waêmbe ma ambo ahê ŋac dom.

¹⁷Akôm mêtê sac ô sac naŋ sêkôm têtê mac, naŋ dom. Ayob daôm ŋapep bu akôm mêtê naŋ lau hoŋ sêlıc bu ŋayham eŋ. ¹⁸Aŋsahê bu nditôm, dec ambo awhiŋ lau ti yom malô eŋ, ma mac daôm akôm gêtê daŋ bu aseŋ yom malô su dom. ¹⁹O aneŋ asidôwai, akêŋ ŋagêyô ô sac dom, magoc akêŋ lau naŋ sêkôm sac têtê mac sêsip Anötö amba e sêtap iŋ dau ndê atac ŋandê sa. Bu sêto yom daŋ yêc, naŋ sôm bocdec bu:

Pômdau sôm, “Gwelenŋ sac ŋagêyô-ŋga yêc aô amaŋ, ma aô dauŋ oc wakêŋ.” *[Diut 32:35]*

²⁰Akêŋ ŋagêyô dom, magoc akôm tòm yom naŋ sêto yêc bocdec bu:
Am nem ŋacyo bu gêtê yô iŋ, naŋ kêtê gêtê iŋ neŋ. Iŋ bu bu yô iŋ, naŋ kêtê bu iŋ nôm. Am bu kôm bocdinaŋ, dec oc kôm iŋ maya dau ŋalêŋ sac. *[Prov 25:21-22]*

²¹ Ayob bu sac ku mac dulu dom, magoc akôm mêtê ñayham eñ e aku sac dulu.

Dasôc gôliŋwaga ñapu

13 ¹ Gôliŋwaga hoñ nañ sem gôliŋ sêmbo nom, nañ si ñaclai ñahu yêc Anötö, ma iñ dau kên ñasawa têtñ ñac bu sênem gôliŋ. Ñac si dañ hóc asê ñambwa dom. Bocdinañ lau hoñ sêsôc ñac ñapu sêndic ñawaê. ² Asa nañ tec bu sôc gôliŋwaga ñapu, nañ tec gôliŋ nañ Anötö dau kên, ma iñ oc tap matôc sa. ³ Gôliŋwaga si ñaclai yêc bu sêmatôc lau, magoc ñac si matôc dau gic waê lau nañ sêkôm mêtê ñayham, nañ dom, gic waê lau nañ sêkôm mêtê sac. Tu dinañ-ñga dec akôm mêtê ñayham eñ, ma gôliŋwaga oc sêlic mac ñayham, ma mac oc atôc daôm tu gôliŋwaga si matôc-ñga dom. ⁴ Ñahu bu ñac sêti Anötö ndê lau akiñ bu sêyob yac ðambo ñayham-ñga. Magoc mac bu akôm mêtê sac, nañ atôc daôm, bu ñac sêkôc ñaclai bu sêmatôc lau, ma ñaclai dau iñ gêtñ ñambwa dom. Ñac Anötö ndê lau akiñ nañ sêô iñ su sêmbo nom, bu sêkêtñ ñagêyô têtñ lau nañ sêkôm mêtê sac nañ. ⁵ Tu dinañ-ñga dec dasôc gôliŋwaga ñapu. Ñahu bu ñac si ñaclai yêc bu sêmatôc yac. Ma gêtñ dañ whiñ bocdec bu. Tanjalê yêc neñ ñalôm bu dasôc ñac ñapu, iñ lêtñ solop.

⁶ Gôliŋwaga dinañ sêkêtñ si têtñ tu sênem gôliŋ tôm Anötö ndê lau akiñ, ma tu dinañ-ñga dec iñ solop bu mac akêtñ takis bu anemli ñac. ⁷ Aêc! Gêtñ bocke nañ mac ac waê bu akêtñ, nañ akêtñ. Takis me mone bocke nañ mac ac waê bu akêtñ, nañ akêtñ. Lau nañ sic waê bu mac atoc ñac sa, nañ dec atoc ñac sa, ma lau ti ñaclai, nañ asôc ñac ñapu ñapep.

Mêtê atac whiñ asidôwai-ñga

⁸ Ayob daôm bu têtñ dañ yêc mac-ñga dom. Têtñ tigeñ yêc mac-ñga, nañ bu akêtñ nem atac whiñ lom daôm. Bu asa nañ tac whiñ iñ ndê asidôwa, nañ kôm Anötö ndê yomsu hoñ ñandô sa. ⁹ Bu yomsu nañ Moses to bocdec bu, “*Kôm gêtñ mockaiñ-ñga dom. Ndic ñamalac ndu dom. Nem kañ gêtñ dom,*” ma “*Tamgatu gêtñ dom,*” ma yomsu ñatô hoñ, nañ ñahu sip yomsu tigeñ dindéc, “*Atac whiñ lau meñpañ am-ñga gitôm am atac whiñ daôm.*” ¹⁰ Asa nañ kêtñ mêtê atac whiñ-ñga, nañ oc kôm lau meñpañ iñ-ñga ñayom dom. Bocdinañ mêtê atac whiñ lau-ñga kôm yomsu hoñ ñandô sa.

Bêc ñambu-ñga meñ kêtñ

¹¹ Asap mêtê atac whiñ-ñga dôn ñapañ, bu mac anjalê têtñ kwahic dec-ñga su. Têtñ ndoc dakêtñ whiñ tiwakuc, nañ dalic bu bêc datap Anötö ndê mwasiñ nem yac si-ñga ña-ñandô sa, nañ yêc ahê dôn yêc. Magoc kwahic dec bêc dau meñ kêtñ su. Bocdinañ ayêc bêc dom, anem ali. ¹² Ôbwêc pacndê su, ma kêtñ bu lañsê. Bocdinañ dahu mêtê ñasec-ñga hoñ siñ, ma dasap mêtê ñawê-ñga dôn,

gitôm dakôc wapa dandic siŋ-ŋga sa. ¹³Taŋsêlêŋ ti dasa neŋ lêŋ ŋapep, nditôm lau naŋ sêmbo ŋawê ŋalôm. Dakôm mêtê sac atac ŋagalac-ŋga me danôm gêŋ êŋiŋ yac-ŋga dom. Dasa lêŋ mockaiŋ-ŋga ma dakôm mêtê mayañ-ŋga dom. Ma dahu mêtê atac ŋandê-ŋga ma mêtê lêmuy-ŋga hoŋ siŋ. ¹⁴Aŋsêlêŋ ti asa nem lêŋ aŋkuc Pômdau Yisu Kilisi, gitôm mac asôc iŋ ti nem ŋakwê. Ma mac nem ŋalôm akwa bu êŋgili mac bu akôm sac, naŋ goc asôc ŋapu me akôm ŋandô sa dom.

Yom pi lau naŋ sêkêŋ whiŋ ŋaŋga dom

14 ¹Lau naŋ si sêkêŋ whiŋ ŋaŋga dom, naŋ akôc ŋac sa, ma alic ŋac sac pi yom ma pi lêŋ naŋ Pômdau tôc tiawê têtŋ yac dom, naŋ dom. ²Lau ŋatô sêkêŋ whiŋ ŋaŋga dec seŋ gêŋ hoŋ. Magoc lau ŋatô sêkêŋ whiŋ ŋaŋga dom, dec sêkêŋ yao wata ma seŋ dom. ³Am asa naŋ gêlic gêŋ hoŋ ŋayham tu neŋ-ŋga, naŋ pu lau naŋ sêtec wata, naŋ dom. Ma am asa naŋ gêŋ wata dom, naŋ pu lau naŋ seŋ wata, naŋ dom. Bu Anötô kôc lau dau sa su. ⁴Am asa dec gauc gêm bu êmatôc ŋamalac daŋ ndê ŋgac akiŋ? ŋgac akiŋ dau ndê ŋadau oc êŋsahê iŋ ndê lêŋ, ma sôm bu iŋ lhac, me iŋ peŋ. Ma iŋ oc lhac, ŋahu bu Pômdau gitôm bu puc iŋ dôŋ.

⁵Ma yom daŋ tiyham. Lau ŋatô sêtoc bêc daŋ sa bu bêc dabuy hôc gêlêc bêc ŋatô su. Ma lau ŋatô sêlic bêc hoŋ tôm dau. Magoc ŋalêŋ solop bu lau hoŋ sêkôc gauc pi lêŋ sênem akiŋ Anötô-ŋga, ma sêkôm tôm ŋac dau si ŋalôm kac ŋac. ⁶Lau naŋ sêtoc bêc ŋatô sa kêlêc, naŋ sêkôm tu sêtoc Pômdau sa-ŋga. Ma lau naŋ seŋ wata, naŋ sem daŋge Anötô, dec seŋ gêŋ dau ma sêtoc Pômdau sa. Ma ŋac naŋ seŋ wata dom, naŋ sêkêŋ yao gêŋ dau tu sêtoc Pômdau sa-ŋga. Ma ŋac bocdinaŋ sem daŋge Anötô. ⁷Bu yêc yac lau dakêŋ whiŋ Yisu-ŋga ŋalôm, naŋ ŋamalac daŋ ti ŋadau dau tu iŋ ndê têm mbo tali-ŋga, me tu ndê têm mbac ndu-ŋga dom. ⁸Yac bu dambo taŋli me dambac ndu, naŋ dambo tu dapo P ômdau ndê waê sa-ŋga. Yomandô. Yac bu dambo taŋli me dambac ndu, naŋ dati Pômdau ndê lau.

⁹Kilisi mbac ndu ma tisa mbo tali tiyham, tu bu ti lau batê si Pômdau, ma lau tali si Pômdau bocdinaŋ. ¹⁰Ma bocdinaŋ tu sake-ŋga mac alic nem asidôwai sac, me apu ŋac tu yom ŋambwa-ŋambwa-ŋga? Yac taŋyalê su bu yac hoŋ oc dalhac Anötô aŋgô-ŋga têtŋ iŋ ndê bêc êmatôc lau-ŋga.

¹¹Tôm yom naŋ sêto yêc bocdec bu:

Pômdau sôm, “Tôm aô gambo taŋli yomandô, dec aŋyalê pi ŋandô bu lau hoŋ oc sêpôŋ haduc têtŋ aô, ma sêhoc si yom asê yêc Anötô aŋgô-ŋga.” *[Ais 45:23]*

¹²Yom dau tôc asê tiawê bu yac tigeŋ-tigeŋ oc dalhac Anötô aŋgô-ŋga, bu dawhê dauŋ neŋ lêŋ sa têtŋ iŋ.

Mêtê atac whiŋ-ŋga oc kôm asidôwa daŋ peŋ dom

¹³Tu dinaŋ-ŋga dec danem dôhôn dauŋ neŋ lêŋ whiŋ asidôwai si lêŋ tu dapo ŋac-ŋga dom. Ma dayob bu dakôm gêŋ daŋ, naŋ oc tôm bu lhac

asidôwa dan ahuc e in so Anötö ndê lêt, nan dom. ¹⁴Aö gakêñ whin Pômdau Yisu, dec whê aneñ gauc sa, ma kayalê tidôn bu gêt hon in ñayham yêc Anötö aᅅgô-ᅅga. Magoc ñamalac dan bu kêt whin bu gêt dan in ñadômbwi yêc Anötö aᅅgô-ᅅga ma kêt yao bu neñ dom, goc gêt dau ñadômbwi yêc ñamalac dau aᅅgô-ᅅga. ¹⁵Magoc mac bu aneñ gêt dan nan kôm nem asidôwa dan ndê ñalôm ñawapac, dec mac atôc mêtê atac whin-ᅅga têt in dom. Ayob daôm bu mac nem lêt aneñ gêt-ᅅga kôm nem asidôwa nan Kilisi mbac ndu tu in-ᅅga, nan ndê kêt whin tisac dom. ¹⁶Akôm gêt hon ti gauc, ma bocdinañ lau dan oc sêtôm dom bu sêpu gêt nan mac alic ñayham. ¹⁷Lêt nan dambo †Anötö ndê gôlin ñapu, nan ñahu hêganôn gêt daneñ ti danôm-ᅅga dom. Magoc dambo Anötö ndê gôlin ñapu ñahu sip dasa lêt gitêt, ma dambo ti yom malô ma ti atac ñayham nan ñalau Dabuñ puñ dôñ sip yac neñ ñalôm têtêt. ¹⁸Asa nan bu nem akiñ Kilisi êñkuc lêt dinañ, nan Anötö oc lic in ñayham, ma lau nom-ᅅga sêwhin oc sêmpin in.

¹⁹Bocdinañ dasap lêt yom malô-ᅅga dôñ, ma dakôm gêt hon tu dapuc asidôwai hon dôñ ma dalhac ñaᅅga. ²⁰Akôm Anötö ndê gwelêñ popoc tu yom pi gêt daneñ-ᅅga-ᅅga dom. Gêt hon in ñayham tu daneñ-ᅅga, magoc yac bu dakôm ñamalac dan ndê kêt whin tisac tu gêt nan tañ-ᅅga, dec dakôm giso. ²¹Mac bu aneñ wata me anôm wain me akôm gêt ñatô nan kôm nem asidôwa dan ndê kêt whin tisac, nan ñayham bu mac ahu gêt dau sin yêc-ᅅga.

²²Yom bocke nan am kêt whin pi gêt hon dinañ, nan kôc dôñ yêc amlu Anötö ñalhu. Asa nan kôc gauc ñapep pi gêt hon dinañ e kôm giso dom, nan oc tap Anötö ndê mwasiñ sa. ²³Magoc ñamalac nan gêt gêt ma ñalôm lu-lu pi gêt dau, nan kêtuc lêt kêt whin-ᅅga dom, ma oc tap Anötö ndê matôc sa. Lêt bocke nan am kêt whin bu lêt solop yêc Anötö aᅅgô-ᅅga, nan kôm. Gêt bocke nan am kôm ti atac lu-lu, nan sac.

Dakôm gêt hon tu danem asidôwai sa-ᅅga

15 ¹Yac lau nan dakêt whin ñaᅅga, nan dahôc ñawapac dawhin lau nan sêkêt whin babalê, tu bu danem ñac sa-ᅅga dandic ñawaê. Dakôm gêt tu dapo dauñ sa-ᅅga dom. ²Yac lau tigeñ-tigeñ dakôm mêtê ñayham têt lau menpañ yac-ᅅga tu danem ñac sa-ᅅga, ma tu dapuc ñac dôñ-ᅅga. ³Gauc nem Kilisi. In kôm gêt dan tu dau ndê atac whin-ᅅga dom, magoc kôm gêt hon kêtuc Anötö ndê atac whin. Ma tu dinañ-ᅅga dec sêpu in, tôm yom nan sêto yêc bocdec bu:

Lau nan sêpu am, nan sêpu aö bocdinañ.

[BW 69:9]

⁴Anötö ndê yom hon nan sêto yêc muñ su, nan Anötö kêt bu êndôhôn yac. Ma yom dau oc puc yac dôñ bu dalhac ñaᅅga, ma êñgilí yac bu dahu ñandô ñayham nan dakêt batan dambo, nan sin dom.

⁵Anötö nan puc mac dôñ ma kêtgilí mac bu alhac ñaᅅga, nan pin mac hon dôñ tu aᅅkuc Yisu Kilisi-ᅅga. ⁶Ma ñalêt dinañ in oc kêt mac ambo ti

nem ñalôm tiger, ma awham pitiger ma ahoc yac neñ Pômdau Yisu Kilisi ndê Damba Anötö ndê waê asê.

Ñawaê ñayham gic lau Israel-nga ma lau apa hoñ ñawaê

⁷Bocdinañ akôc lau sêkêñ whiñ Yisu-nga hoñ sa, tôm Kilisi dau kôc mac sa. Ñalêñ dinañ mac oc apo Anötö ndê waê sa. ⁸Aö wasôm têñ mac bu Kilisi meñ gitôm lau Israel-nga si ñgac akiñ, bu kôm yom nañ Anötö gic bata têñ abañi Israel-nga, nañ ñandô sa. ⁹Ma lau nañ lau Israel dom, nañ oc sêmpinñ Anötö tu iñ ndê mêtê tawalô lau-nga. Gitôm yom nañ sêto yêc bocdec bu:

Tu dinañ-nga aö wampinñ am têñ ndoc aö wambo wawhiñ lau gameñ apa-nga. Wanem wê tu watoc am nem ñaê sa-nga. [BW 18:49]

¹⁰Ma yom dañ tiyham yêc bocdec bu:

Mac lau gameñ apa-nga, atac ñayham awhiñ Anötö ndê lau Israel-nga. [Diut 32:43]

¹¹Ma dañ tiyham:

Mac lau gameñ apa-nga hoñ ampinñ Pômdau. Ma mac lau hoñ anem wê atoc iñ sa-nga. [BW 117:1]

¹²Ma Aisaya to yom bocdec bu:

Ñasili dañ oc puc pi meñ yêc Jessi ndê ñawakac. Ma iñ oc tisa bu nem gôlinñ lau nom-nga hoñ. Ma lau nañ lau Israel dom, nañ oc sêkêñ bata bu iñ nem ñac si. [Ais 11:10]

¹³Aö wateñ Anötö, nañ ti gêñ ñayham hoñ nañ yac dakêñ batanñ, nañ ñahu, bu kêñ atac ñayham ti yom malô nem mac ahuc tu mac nem akêñ whiñ Yisu Kilisi-nga. Ma bocdinañ Ñalau Dabuñ ndê ñaclai oc puc mac dôñ bu alhac ti atac pa su, ma ahôñ gêñ ñandô ñayham nañ mac akêñ batam ambo.

Pol ndê gwelenñ ñawaê ñayham-nga

¹⁴O aneñ asidôwai. Yêc aneñ ñalôm aö gakêñ whiñ ñaŋga bu mac akôm mêtê ñayham eñ, ma mac aŋyalê yom ñandô tidôn, e mac atôm bu andôhôn têñ daôm. ¹⁵Tu Anötö ndê mwasiñ nañ kêñ têñ aö-nga, dec gato yom pi gêñ ñatô ti ñaŋga têñ mac, tu bu wawhê mac nem gauc sa, ma gauc nem yom dau tiyham. ¹⁶Aêc. Anötö kêmwasiñ aö, dec kêyalinñ aö sa bu wanem akiñ Yisu Kilisi tôm dabuñsiga, bu wahoc Anötö ndê ñawaê ñayham asê têñ lau gameñ apa-nga. Ma tu aneñ gwelenñ dindec-nga dec lau gameñ apa-nga nañ sêkêñ whiñ Yisu, nañ oc sêti lau dabuñ ña Ñalau Dabuñ ndê ñaclai, ma ñac oc sêtôm da nañ Anötö gêlic ñayham.

¹⁷Bocdinañ dec aneñ ñahu gapo dauñ sa tu gwelenñ nañ gakôm tu Anötö-nga, nañ Yisu Kilisi dau. ¹⁸Aö gatec bu wasôm yom pi gêñ nañ aö dauñ gakôm, tiger wasôm yom pi gêñ hoñ nañ Kilisi dau kôm. Aö gahoc ñawaê ñayham asê têñ lau gameñ apa-nga, ma sêlic gêñ daêsam nañ aö gakôm. Magoc Kilisi dau

gêm ñac si ñjalôm kwi e ñac ñanğa wambu Anötö. ¹⁹Ïñ ndê Ñjalau Dabuñ kên ñaclai têtñ aö bu wakôm gêtñ dalö ti gêtñ atu-tu ñaêsam. Bocdinañ aö gahoc ñawaê ñayham pi Kilisi asê timala eñ, yêc malac Jerusalem ma yêc gameñ hon e meñ têtñ gameñ Ilirikum-ñga. ²⁰Aö gatec bu wakwê andu pi lhac alhò ñañ ñamalac ñañ kêsuhun muñ su. Bocdinañ têtñ ñamata-ñga e meñ, aö atac whiñ bu wasôm ñawaê ñayham asê têtñ lau ñañ ñanğasun sambuc Kilisi ndê ñaê-ñga. ²¹Tôm yom ñañ ñañ sêto muñ su pi Kilisi bocdec bu:

Lau ñañ sêtñgò ññ ñawaê ñañ dom, ñañ oc sêlic ññ. Ma ñac ñañ sêtñgò yom pi ññ su dom, ñañ oc sêtñyalê ññ. *[Ais 52:15]*

Pol gauc gêm bu ndic lau malac Rom-ñga kêsî

²²Tu gwelêñ ñinañ hê aö ñdôn ñapan-ñga, dec gitôm dom bu watêtñ mac waloc. ²³Yala ñaêsam gi su, aö ñjalôm kac aö bu walic mac. Ma kwahic dec aneñ gwelêñ pacndê yêc gameñ dindêc. ²⁴Bocdinañ aö gauc gêm bu watêtñ gameñ Spein-ñga wandi, ma têtñ ndoc wañsêlêñ wandi, ñañ dec gauc gêm bu walic mac têtñ ndoc ñinañ. Aö tac whiñ ñandô bu wambo wawhiñ mac tôm bêc ñatô, ma gakêtñ batan bu tiñambu mac oc anem aö sa bu watêtñ Spein wandi. ²⁵Magoc gêtñ ñamata-ñga aö kwahic dec bu wapi Jerusalem wandi, bu wanem lau sêkêtñ whiñ-ñga sa yêc dindê. ²⁶Bu lau gameñ Masedonia ti Akaya-ñga sêlic ñayham bu sêndic awa sa bu sênem lau sêkêtñ whiñ-ñga ñañ sêpônña ñau yêc malac Jerusalem, ñañ sa. ²⁷Ñac sêlic ñayham bu sêkôm bocdinañ, ma lêtñ ñau ññ solop. Ñahu bu lau gameñ apa-ñga si têtñ yêc lau Israel-ñga. Ñac sêtap mwasiñ nem ñac si gatu sa-ñga sa tu Kilisi-ñga, ñañ meñ akêtñ lau Israel-ñga si toñ. Bocdinañ solop bu ñac sêkêtñ si awa nom-ñga ñatô, bu sênem lau Israel-ñga ñañ sêpônña ñau, ñañ sa, ma sêo si têtñ.

²⁸Têtñ ndoc gwelêñ dindêc pacndê su, ma wakêtñ awa dindêc sip lau Jerusalem-ñga amba su, ñañ goc watêtñ Spein wandi. Ma têtñ têtñ ñinañ wameñ walic mac. ²⁹Ma aö gakêtñ whiñ bu têtñ ndoc waloc wambo wawhiñ mac, ñañ Kilisi oc êmwasiñ yac hon êñlêc.

³⁰Tu yac neñ Pômñau Yisu Kilisi-ñga, ma tu mêtê atac whiñ-ñga ñañ Ñjalau kên têtñ yac, dec wateñ mac bu alhac awhiñ aö, ma dahôc ñawapac ñawaê ñayham-ñga dawhiñ ñauñ. Ma atêñ mbec têtñ Anötö tu aö-ñga.

³¹Ateñ mbec bu Anötö êñgaho aö su yêc lau gameñ Judia-ñga ñañ sêkêtñ whiñ Yisu dom, ñañ amba. Ma atêñ mbec bu gwelêñ ñañ gakôm bu wanem lau sêkêtñ whiñ-ñga sa yêc malac Jerusalem, ñañ oc sêkôc sa ti atac ñayham. ³²Ma Anötö bu lic ñayham, dec tiñambu watêtñ mac waloc ti atac ñayham, ma wañwhañ ñauñ wawhiñ mac e licwalö sa tiyham.

³³Anötö Yom Malö Ññadau whiñ mac sambob. Yomandô.

Pol kên acsalö têtñ ññ ndê silip ñañ sêmbo malac Rom

16 ¹Yac neñ lhuñwê kên whiñ Yisu-ñga ñañ gêm akiñ gôlôwac dabun yêc malac Kenkria, ñañ ndê ñaê Pibi. Aö bu wawhê ññ sa têtñ mac bu

in̄ awê ñayham. ²In̄ gêm lau daêsam sa, ma gêm aö sa whin̄, ma bocdinañ dec wandac mac bu akôc in̄ sa tu Pômdau ndê ñaê-nga, an̄kuc Anötö ndê lau dabuñ si lêt solop. Ma anem in̄ sa tu gêt bocke nañ pôn̄da dau-nga.

³Akên̄ aneñ acsalô ñayham têt̄ Prisila lu Akwila, awê lu ñgac nañ sêkôm gweleñ sem akiñ Yisu Kilisi-nga sêmbo malac Rom, tôm aö gakôm gambo gameñ dindec. ⁴Muñ-nga in̄lu sêkên̄ dau sambuc tu sênem aö sa-nga, ma sêhêgo dau bu sêmbac ndu tu aö-nga dom. Tu dinañ-nga aö bu wanem dan̄ge in̄lu, ma gôlôwac dabuñ hoñ yêc lau apa si gameñ, nañ sem dan̄ge in̄lu sêwhin̄. ⁵Ma wandac mac bu akên̄ acsalô têt̄ lau sêkên̄ whin̄-nga hoñ nañ sêkac dau sa bu sêlic om yêc in̄lu si andu, nañ sêwhin̄. Ma akên̄ aneñ acsalô têt̄ Epenetus, aneñ ñamalac atac whin̄-nga, nañ ti ñgac ñamata-nga bu kên̄ whin̄ Yisu yêc gameñ Esia-nga. ⁶Asôm aneñ acsalô têt̄ Maria nañ kôm gweleñ atu tu nem mac sa-nga. ⁷Ma akên̄ acsalô têt̄ Andronikus lu Junias, nañ yac asa akên̄ abañ tigeñ, ma muñ-nga andöc gapoc-walô awhin̄ dauñ. In̄lu awê lu ñgac tiwaê yêc aposel si toñ ñalôm. Ma in̄lu sêkên̄ whin̄ Kilisi sêmuñ aö.

⁸Asôm acsalô têt̄ Ampliatus, ñgac kên̄ whin̄ Pômdau-nga nañ aö atac whin̄ kêlêc. ⁹Ma asôm acsalô têt̄ Urbanus, nañ alu am akiñ Kilisi awhin̄ dauñ, ma têt̄ Stakis aneñ ñgac tac whin̄-nga dan̄. ¹⁰Ma têt̄ Apeles nañ hôc ñawapac daêsam tu Kilisi-nga, magoc kalhac ñan̄ga ma hu ndê kên̄ whin̄ sin̄ dom. Ma akôm acsalô têt̄ lau hoñ nañ sêmbo Aristobalus ndê andu, ¹¹ma têt̄ Herodion, aneñ ñatô dan̄. Ma têt̄ lau nañ sêmbo Nasisus ndê andu, nañ sêkên̄ whin̄ Pômdau. ¹²Ma akôm acsalô têt̄ Tripena lu Triposa, awê lu nañ sem gweleñ ñan̄ga tu Pômdau-nga. Ma têt̄ Pesis, awê nañ aö atac whin̄ kêlêc, nañ kôm gweleñ ñan̄ga tu Pômdau-nga whin̄. ¹³Akôm acsalô têt̄ Rupas nañ Pômdau kêt̄yalin̄ in̄ sa, ma têt̄ in̄ dinda nañ yob aö gitôm aneñ dinañ solop. ¹⁴Ma asôm acsalô têt̄ Asiñkretus, Plegon, Hemes, Patrobas, Hemas ma asidôwai nañ sêmbo sêwhin̄ ñac. ¹⁵Ma têt̄ Pilologus, Julia, Nereus lu lhuwê, ma Olimpasi ti lau sêkên̄ whin̄-nga hoñ nañ sêmbo sêwhin̄ ñac. ¹⁶Akam daôm^d an̄kuc Anötö ndê lau dabuñ si lêt̄. Kilisi ndê gôlôwac dabuñ toñ tigeñ-tigeñ yêc gameñ dindec, nañ sêkên̄ si acsalô ñayham têt̄ mac sêwhin̄.

Pol puc lau Rom-nga dôn̄ bu sêlhac ñan̄ga

¹⁷O asidôwai, aö wateñ mac bu ayob daôm têt̄ lau nañ si mêtê kôm lau sêwhê dau kôc-kôc, ma sêsôm yom nañ so yom ñandô nañ mac akôc

^d 16:16 Yêc in̄ ndê bapia, Pol to yom ma sôm têt̄ lau Rom-nga bu sên̄gutô dau ña lêt̄ dabuñ. Mêtê dau bu tôc asê bu ñac hoñ sêmbo ti ñalôm tigeñ ma atac whin̄ dau. Alic yom kaiñ tigeñ yêc bapia ñatô - 1 Kor 16:20, 2 Kor 13:12, 1 Tes 5:26 ma 1 Pit 5:14. Mêtê dau kékuc lau Israel-nga si gêbôm, magoc lau Papua Niugini-nga si mêtê nañ êlême sêkôm, nañ sêkam dau.

sa su, bu ñac si yom dau kôm lau si sêkêñ whiñ tisac. Andic ahê lau kainñ dinan. ¹⁸Bu ñac sem akiñ yac neñ Pômdau Kilisi dom, magoc sêkôm tu dau-ñga. Ñac sêmbac-sêmbac yom lau, ma sêsôm yom ñayham-ñayham bu sêñsau lau gauc babalê, nañ sêtôm dom bu sêñyalê yom ñahu.

¹⁹Lau hoñ sêñgô ñawaê bu mac dañam wambu Kilisi ndê yom, ma bocdinañ aô atac ñayham atu tu mac-ñga. Magoc aô wanem la mac, bu ati lau ti gauc tu lêñ ñayham-ñga, ma andic ahê mêtê sac hoñ. ²⁰Anötö Yom Malô Ñadau ñasawa sauñ oc ku Sadañ dulu, ma kêñ iñ sôc mac gahim ñapu. Yac neñ Pômdau Yisu ndê mwasiñ têtñ mac.

Lau ñatô sêkêñ si acsalô têtñ lau Rom-ñga

²¹Timoti, nañ kôm gwelenñ whiñ aô, nañ kêtñ ndê acsalô ñayham têtñ mac. Ma Lusias, Jason ma Sosipata, lau nañ yac asa yêc abunñ tigeñ, nañ sêwhiñ. ²²(Ma aô Tetius, nañ gato Pol ndê yom sip bapia dindec, nañ wasôm acsalô têtñ mac tu Pômdau-ñga.) ²³Ma Gaius, nañ kôc aô Pol ti lau sêkêñ whiñ-ñga malac dindec-ñga sa, ma kêtñ ndê andu ti yac mba gameñ akac sa ambo-ñga, nañ kôm ndê acsalô têtñ mac whiñ. Ma Erastas, ñgac nañ yob malac dindec si ganom mone-ñga, lu yac mba asidôwa Kwatus, sêkôm si acsalô têtñ mac bocdinañ. [²⁴Yac neñ Pômdau Yisu Kilisi ndê mwasiñ têtñ mac hoñ. Yomandô.]

Pol teñ mbec êmpinñ Anötö-ñga

²⁵Tampinñ Anötö dandic ñawaê. Bu ñawaê ñayham nañ aô gahoc asê, ma mêtê nañ sem pi Yisu Kilisi, nañ Anötö gitôm bu puñ dôn yêc mac nem ñalôm e kôm mac akêtñ whiñ ma alhac ñanña. Anötö ndê lêñ nem lau si-ñga yêc siñ dau ñasawa baliñ su. ²⁶Propet akwa sêto yom pi lêñ dau muñ su, ma kwahic dec Anötö nañ mbo titêm-titêm, nañ gic atu lau bu sêhoc yom dau asê tiawê, e lau nom-ñga sambob sêkêñ whiñ, ma dañga wambu iñ. ²⁷Dahoc Anötö tigeñ, gauc ti gauc Ñahu, nañ ndê waê sa tôm têtñ hoñ, tu Yisu Kilisi-ñga. Yomandô.